Murrosajan Lauluja

Murrosajan Lauluja

Murrosajan Lauluja

KOKOELMA TYÖVÄEN RUNOJA

Aku Päiviö
Mikael Rutanen
Wm. Lahtinen
Eemeli Rautiainen

AMERIKAN SUOMALAISTEN SOSIALISTISTEN KUSTANNUSLIIKKEIDEN KUSTANTAMA

(*Printed in U. S. A.*)

Pacific Development Society, Astoria, Ore., 1924

AKU PÄIVIÖN JUHLARUNOJA
Y. M.

Siitä keväästä

Siitä keväästä on nähty unta
ajan kuljettaissa kuviaan,
jolloin veljestynyt ihmiskunta
eläis onnellisna päällä maan.

Ruostua sais kalpa käyttäjättä,
rauhan ase arvokkaampi ois,
kukin ahertaisi pelkäämättä,
vainon varjot silmistänsä pois.

Ketään rusentais ei elon taakka,
kodin jokaiselle takais työ,
päiväkultaa riittäis huviin saakka,
lepoon rauhalliseen jäisi yö.

Eikä toinen olis toisen orja,
kun ei orja, niin ei herrakaan,
ystävyytehen vain niska norja,
käsi aulis yhteistoimintaan.

Koittais jakamatta riemut kevään,
yhteisinä toimet toukokuun,
juhlahetkin luontoon hymyilevään
käytäis perheen lailla alle puun...

Uneksittu, unten seppeleillä
koristettu otsaa totuuden,
ensin pyyhittyä kyyneleillä
rumat, hirvittävät haavat sen.

Kulkee kuvinensa ajan vaiheet,
näkövinkkeliss' on yhä tuo —
aika, josta sankartöiden aiheet,
josta kilvoitusten kiivas vuo.

Niinpä unta nähnen nähdessäni
liki meitä sen jo saapuneen,
että ennenkuin lie ilta elämäni
istun rannalla jo kevätveen.

Vaan ei saapune se neitsythymyin,
käsin hennoin liljaa kantaen,
vaan se saapunevi raaoin rymyin
kautta hävitettyin tannerten.

Joukoin väsynein ja haavotetuin,
sidekäärehin ja lapioin,
vangein mahtavin mut masennetuin...
sellaisena sitä vuottaa voin.

Kell' on kevään toivo, häll' on tulta,
Prometheuksen tulta liedellään;
se jos, se jos sammahtaapi multa,
totisesti pimeähän jään.

Duluthin ja ympäristön kesäjuhlaan 1916

Yks tunne, hehkuva ja voimakas
on kätkettynä joka sydämeen,
jos on se tietoinen tai tiedoton,
niin elämää se kiehtoo vireeseen.
Toisissa kytelee se heikkona
kuin kipinäinen ahjon tuhkassa,
toisissa tulena se leimuaa
ja rientoon, rynnistykseen kiihoittaa.
Se tunne vapaus on — *vapaus!*

Sen ääntä kuullen yksi korpeen käy
ja iskee ikihonkaan kirvehen
ja sinne, jylhän luonnon kainaloon
hän kohottaapi halvan tupasen,
ja puuttein, kieltäymyksin edelleen
hän raataa, raataa kuni riemukseen
syleillen aarnipuita, turvetta
ja sentään hymyellen illalla.
Se vapauden yksi sointu on.

Sen ääntä kuullen toinen, rauhaton,
ei viihdy uurastamaan paikallaan,

vaan jättää synnyinseudut muistoineen
ja lähtee avarahan maailmaan,
ja vaeltaapi, vaivat kärsien,
niin yhä etsien ja edeten,
ja vaeltaapi, kunnes ehkä hän
jää raunioille kolkon elämän.
Se vapauden yksi sointu on.

Sen ääntä kuullen kolmas ikäänkuin
uhmaten kahlivia rantoja
käy merten ulapoita viiltämään
ja sinne unhottamaan kaihonsa;
sen rannattomaan sineen tähtäillen
ja meren vyöryillessä uhaten
hän tyydytystä tunteellensa saa
mi kytee, kalvaa, kaipaa, riehuaa.
Se vapauden yksi sointu on.

Sen ääntä kuullen neljäs mieluummin
jää kaupunkien ihmisvilinään,
sen nautinnoista osaa ottaen
sen kohtalojen kanssa kärsimään;
äärellä jyskivien koneiden,
loukoissa lian, hikipajojen
ja kaiken kiihkon, kiistan lomassa
se yllyttää tai painaa kaihona
tuo tunne — vapaus, oi vapaus!

Sen ääntä kuunnellen ja nimessä
käy koko kiivas elon vilinä,
mi muuttunut on kuurosodaksi,

miss' ympärille lyödään säälittä;
ja niinpä vapaus, tuo — pelastus
on tuhansille kahle, sortumus;
niin tuo, mi soinnun kielet virittää,
nyt kaiken soraäännä rämäjää
ja tyrskii ihmiskunnan tuskana.

Ei vainen siellä, missä vangitut
kahleitaan katkerina helistää
ja eikä siellä, missä orjat työn
hikoillen raahaa raakaa iestään,
vaan myöskin siellä, miss' on nautinnot
ja aartehia valvoo vartiot,
ja siellä, missä terve ihminen
vaan katsoo elämätä punniten,
tuo kohoo huokaus: oi vapaus!

Sen tunteen käskemänä muutamat
ei toimetonna saata katsella,
vaan nostain vapauden lippua
he taisteluhun uhraa voimansa —
niin yhä, yhä, vaikka palkkanaan
on kurjuus, vaino, vankityrmät vaan,
ja vaikka orjantappurainen tie
niin monen heistä Golgatalle vie
ja vaino vielä seuraa lapsiaan.

Sen tunteen käskemänä nousivat
myös orjajoukot joskus kapinaan
ja täällä raaimmasti lyötynä
ne tuolla nousivat jo uudestaan;

niin nousivat — niin vielä nousevat
ja joukot ovat yhä sankemmat;
se ääni vaatimast' ei vaikene,
ei polttamasta lakkaa tuli se,
on elämän se alkukipinä.

Ja miss' on sorto synkin, orjuutus,
se siellä leimahtavi kirkkainna,
vaikk' ehkä niinkuin ukkospilvestä
sokeena syöksähtävä salama;
vaan saispa tiedon voimat tuli tuo,
se puhdistaisi maan, se löisi nuo
joittenka alta ihmiselämä
ei pääse vapahana, tervennä —
ja koittais päivä, jota huoattiin.

— — —

Oi vapaus, on nimes häväisty,
sen piirtää kilpehensä sortaja,
se peitennä on ruman vääryyden
ja raa'an mielivallan varjona;
sun nimessäsi, pyhä vapaus,
käy kahleen kytkentä ja piinaus,
ja riisto, ryöstö, murhat — kaikki niin
ja verta vuotaa loppumattomiin,
eikä rajaa raakuudelle näy.

Vaan kiitos tiedon, massa liikehtii,
nuo maahan lyödyt yli maailman,
ne etsii toisiaan, ne ryhmittyy,

ne kiintää katsehensa aikahan;
ja kasvaa herätyksen pyhä työ,
ken voipi, valonkipinöitä lyö, —
mies halpa julistaapi tietoa
ja nainen, orja, laulaa vapautta —
sen täytyy uutta päivää ennustaa!

Sen elähyttämänä myöskin me,
me saman osan lapset laadultaan,
näin joskus eri teiltä yhdymme
yhteisen lipun alla juhlimaan;
hetkeksi pyyhkäistynä otsalta
työn hikipilvi huolten samea,
hetkeksi innostumaan, uskomaan
ettemme ponnistele suotta vaan —
on tuhannet jo meidän mukana!

Tää joukko valveill' on, on tietoinen
ja sana *vapaus*, on pyhä se,
se onhan aattehemme pohjana
ja verin värjättynä lippuumme;
vaan mihin velvoittaa se yhteisön
ja siinä meidät, kunkin yksilön,
sen tämä aika sormin osoittaa:
katsahda tänne, katso Europaa
ja puhdas käsi paina povelles!

On kylmää taistelu, ja valhetta
vapauden sanalipun välkyntä,
jos joukkoa sen lipun juurella
ei veljyys vilpittömin lämmitä.

Min lujemmin on sormet lomissa,
sen enemmän on voimaa, intoa
ja sitä ripeämmin eestyy työ,
herääpi veljet, sikot, poistuu yö
ja koittaa vapaus — oi vapaus!

Massan kesäjuhlaan Gardnerissa 1917

Jo kerran näytti: hukkuapa taitaa
nyt kaikki tehty työmme kaaokseen,
on alettava vakoa taas kaitaa
ja taisto yhtä turha uudelleen.

Ei seiso pohja, pettää perustukset,
on allamme kuin hiekka juokseva,
ei kestä koetusta vakaumukset,
on vanhat opit kaikki valhetta.

Ei muutu ihminen, ei peto lähde
vaikk' kaikki tiedon virrat juotettais
ja vaikka kaikki avaruuden tähdet,
kuut, auringot se valoksensa sais.

Todistus siihen meill' on Europasta,
se epäilyst' ei siedä ollenkaan,
niin mitä toivoakaan Aasiasta —
ijäisyys mittapuuksi tarvitaan.

Ois hetki suuri ollut miljoonilla
ja oiva hetki ollut tosiaan

jo lyödä kättä rauhan kintahilla
ja syöstä sodan säilä ruostumaan.

Pyyhkäistä kerta kaiken harteiltansa
kotoinen ies, raskas, verinen
ja sitten yhtyneellä voimallansa
perustus luoda kansain veljeyden.

Perustus terveen veljeyden mi kestää,
kun kansat ohjaa tosionneaan,
mi ihmisyyden sortumasta estää
omaksi tuhoksensa milloinkaan.

Nyt miten kävi? Sekasorto nieli,
me muiden kanssa sinne hukuttiin,
nyt vihollisna kaikuu vieras kieli
ja kysytäänkö syytä: miksi niin?

Niin kaaos nieli, kaatoi rauhan viitat,
vei viittamiesten joukot mukanaan
ja loihti raudoin ratkaistavat riidat
joit' ei äsken ollut olemassakaan.

Tuo, tuo se nähdä oli toivotonta
ja tahtoi pyrkimyksen lannistaa,
ja taisi hervota jo kättä monta
aatteiden vainiolla pontevaa.

✣

Niin riehuu ajan myrsky sokeana,
niin yhä kaameana ryöpyt lyö,

on aate voimaton, on heikko sana
ja melkein toivotonta yhteistyö.

Ja totumme jo tähän — kuolemaankin,
ja toivottomuus viimein rauhoittaa:
mitäpä kilvoitella, tosiaankin,
kaikenhan summa lopuksi on — maa!...

Vaan silloin räjähtää ja salamoissa
itäinen taivaan ranta leimuaa
ja kaunis Venäjä nyt nähdään noissa
peljättäin tekopyhää maailmaa.

Ken olis uskonutkaan: kauhu moinen
käy vapauden lippu edellä
jot' äsken vielä sormin näytti toinen
pimeyden kaiken esimerkkinä.

Maailma hämmästyi ja hurraa raiku,
se nousi sydämmistä miljoonain;
mut tuskin sammui riemun ensi kaiku
kun kuului ääni toinen varottain:

Jo riittää, jättiläinen, mieles malta,
pysähdy rajoihin jo kohtuuden,
tai vaaralliseks muuten käy sun valta
rauhalle meidän, ymmärräthän sen...

Ja ne lähettivät sinne viisaitansa
kohtuuden pykäliä neuvomaan.

etteivät nuoret innostuksissansa
liiaksi irtoaisi kahleistaan.

— — —

Meill' eipä huolta. Hurraa Venäjälle,
vapaalle Venäjälle nimittäin,
sen sankararmeijalle ylevälle
ja työlle semmoiselle eteenpäin.

Te teitte ihmetyötä seurauksiltaan
mi koskeva on kaikkeen maailmaan,
se syöksi historian asemiltaan,
on kirjotettava se — uudestaan.

Te viritätte innostuksen tulta,
taas miljoonien sydän yhteen lyö,
taas pohja seisoo, toimii järkikulta,
on aattehissa voimaa, pontta työ.

Taas nähtiin yhteenliittymisen mahti
ja veljeys — se eipä kuollutkaan,
taas kaikuu hairahtuneillekin tahti,
tuhlaajapojat kotiin palajaa.

Ja meille täällä, ei vain juhlamieltä,
vaan tositoiminnan se virittää,
taas ymmärrämme orjuutettuin kieltä
ja tieto tehtävästä lämmittää.

Cobaltin osaston 10-vuotis- juhlaan 1917

Olen vuodesta vuotehen vuottanut
sen päivän jo valkenevaksi,
jona työkansa korjaapi toukojaan
oman onnensa kohottajaksi,
jona pois olis lakaistu kaiketi maasta
työntekijän häpeä, kurjuuden saasta
ja vallitsis *ihmisten* yhteys
ja elämän viehätys.

Olen luottanut aikaan ja järkeilyyn,
olen luottanut valistusvoimaan
ja vuottanut vapauden kaihomme
jo suurina kielinä soimaan,
ei tuokiotunteina täällä ja tuolla,
ei toiveina elämän toisella puolla,
vaan totena päivien elettäväin
ja tekoina *nyt* eläjäin.

Niin vuotin ja vuodet ne vieri pois,
on uskoni yhäti haave,
nyt päiväni edessä kummittelee
verikenttien hirveä aave;

ne joihin mä luotin, ne kävivät rautaan
ja joita mä säälin, ne kaatuivat hautaan, —
mun täytyykö polvea nousevaa
viel' avuksi odottaa?

Kävi eellämme soihtujen kantajat,
nous' sankarit hehkuvin innoin,
ne nostivat lippua hulmuavaa:
ylös orjutut rohkein rinnoin!
Vaan harvat se herätti innostus pyhä
ja harvat ne nousi, kuin nousevat yhä,
suur' massa, jos kutsua kuulikaan,
on kylmänä ennallaan.

Vaan vierköhön vuodet ja vuodet niin,
yhä tuota ma toivoa jatkan,
vaikk' katselen kalveten toisinaan,
kun näin näen jatkuvan matkan,
kun kansaani ei päästä pimeys altaan,
kun valistus ei jaksa kohota valtaan,
ja monesti arkuuden häpeään
sen johtajat syypääks nään.

Vaan vaikka ma sinua syyttelen,
sinä poljettu nyt sekä aina,
sinä kokenut kaikkien kärsimysten,
äl' alemma päätäsi paina:
oot sittenkin tulevan huomenen kansa,
mi nouseva kerran on kurjuudestansa
ja tekevä tarmolla kaiken sen
mist' ehkä nyt haaveilen.

Kun tänajan kauhuista selviät
jo herätä voit perin juurin,
ja ehkäpä lakia kirjotat
jo verelläs kirjaimin suurin,
min pohjalle valtasi rakennat, nostat
ja sortajas rauhasi voimalla kostat,
min pohjalla elät ja hallitset
ja onnesi vallitset.

* *
*

Vuoskymmentä taakse kun katsellaan
se ollut on vaan kuni hetki,
ja vähän on päästynä eteenpäin
vaikk' ollut on vaikea retki.
— Tuon olisi vuodessa ehtinyt kyllä,
jos totinen tarmo ois hallinnut yllä!
noin mennyttä katsova huokailee
ja paljosta syyttelee.

Vaan entäpä työtämme katsellaan:
on syntynyt jotakin hyvää,
jos pinnalta ei kovin suurtakaan,
niin pohjalta, synnyltä syvää,
niin työtä, mi kasvava monin on verroin
kuin perkaajan työ, joka kymmenin kerroin
tekijän vaivoja palkitsee,
kun aikansa ehtinee.

Moni uhrasi tääll' lepohetkiään,
niin montakin iltaa ja yötä,

moni vuosia palkatta, maireetta
niin ahersi pikkuista työtä,
ja väsyen huokasi montakin kertaa:
tää touhu ei vastanne vaivojen vertaa, —
vain suuria tekoja tarvitaan
tän maailman muutantaan.

Taas hetkisen perästä havahtain,
kuin kutsunut ois joku ääni:
mun täytyypi korteni kiiruhtaa
ja pystyssä kannella pääni;
jos sammuisi työväenluokalta usko,
niin sammuisi myöskin sen huomenen rusko
ja ikuinen kärsimys sen oma ois —
vois huoleti kuolla pois.

Vain pienistä korsista yhteistyön
se valtava mahti on saatu,
mi ylitse yksilömahdin käy,
mikä lieneekin milloin sen laatu.
Vain toiminta valpas ja toveruus lämmin
vie voittohon varmaan ja vie keveämmin,
ja semminkin silloin kun sumut lyö
ja uhkaapi myrsky-yö.

Ja mahtavin olkohon aseemme —
ei ruuti, ei lyijy, ei rauta,
kas näemme, etteivät aseet ne
maan kansoja onnehen auta —
vaan valistus mahtavin ase se lienee

mi rauhansa onnehen kansoja vienee,
ja loasta orjuuden, kurjuuden
on nostava ihmisen.

Tuo olkohon kaikissa vaiheissa
ain soihtumme kirkas ja suuri,
yli sen mitä milloinkin kohtalo tuo,
yli sen mitä nähnemme juuri.
Ja sillepä kiitos, ei aatteemme huku,
ei tietoinen sorru, ei herännyt nuku.
Mars eespäin rohkein katsehin
tulevaisiin aikoihin!

Pennsylvanian kesäjuhlaan Monessenissa 1918

Pois viekää raatajalta kauneus,
maan vihreys ja vetten välkyntä,
pois puut ja kukat, linnun liverrys
ja kaikki muistuttava kevättä.
Vaan rauta, hiili, hälle jättäkää,
maa halkeileva, ilma savuinen
ja ahjot, jotka tulta säihkyää,
työ ankara ja jyske koneiden.

Käyn ylpeänä niiden sekahan,
käyn luonnoin karskin kuni helvettiin,
maan pimennosta hiilen kohotan
ja peityn savuhun ja säkeniin.
Ja vierelläin kun rauta elämöi
ja tanner vapisee mun allani
ja kuumuudesta veri kipenöi —
oon ylpeä kuin gladiaattori.

Oon ylpeä kun hetken kestän niin,
oon ylpeämpi kauan kestäissän,
jos tuuperrunkin joskus tainnuksiin,
taas jatkan saatuani elämän.

Ja siinä kyllin, voittanut ma oon
kun vereni noin muuttuu leiväksi;
siis taisto elämästä jatkukoon
ja heikot väistykööt mun tieltäni!

— — —

Ylpeili Rooman gladiaattori
käydessään areenalle aseineen,
kun suuret suosiotaan osoitti
petojen hyökätessä uhreilleen;
ylpeili urho verileikistään
ja orja elämästään taistellen,
kun tiesi tyydyttävänsä nyt näin
himoja vapaan Rooman ylpeiden.

Näin sopineeko minun ylpeillä
tään ajan ihmisenä osastain,
ja tääkö palkka, tääkö elämä
on mulle ainut mahdollinen vain? —
Ah ei! Kun tunnon ääntä kuuntelen
se poltinpihdein mua pitelee,
se veren, hien, voiman, miehuuden
hinnasta lakkaamatta napisee.

Mies voipi kärsien ja taistellen
näytellä tosityössä miehuuttaan
ja joskus kaikkensakin uhraten
tavoittaa arvokasta kunniaa,
mut riistosaalihiksi harvoille

uhrata voima, miehuus, elämä
ja saada orjan palkka: kurjuus — se
ei tosiaankaan siedä ylpeillä.

Ja saada katalinta vainoa,
kun tyytymättömänä rohkenee
oikeuden vaatimusta ilmaista —
se mitä kertoo, mitä merkitsee?
Se onko vapauden ilmaus,
mi maasta tästä usein mainitaan,
ja tasa-arvoisuuden tunnustus,
mi työläisenkin nostaa kunniaan? —

Ma häpeän; se niinkuin vitsa lyö
ja viha leimahtaapi liekkihin:
alennus moinen häpäiseepi työn
ja myrkyttääpi vapaan ilmankin!
Mut hävetessäin kasvaa ihmisyys
ja oikeuden tunto kirkastuu
ja taisteluun vie tyytymättömyys,
vait' olemaan ei enää tyydy suu.

Työn osana ei enää olla saa
orjuutus alhainen ja rumuus, häpeä,
vaan sääntö: elämästä nauttikaa
vapaina, onnellisna ihmisnä!
Ah, teille kuuluu kaikki kauneus,
maan vihreys ja vetten välkyntä,
puut, kukat, siimes, linnun liverrys
ja kaikki muistuttava kevättä!

— — —

Nuo ajatukset meidät tänne toi,
tuo tunne, toveruus, mi lämmittää,
ja kun se kerran noinkin paljon voi,
niin ei se myöskään erotessa jää,
vaan kasvaneena, niinkuin joukkomme,
ja karaistuna uuteen taisteluun
on yhteistyössä ilmenevä se
ja jouduttava aikaa — elokuun.

Ei historiaa luoda hetkessä,
vaan kehitys sen vaiheet sääntelee,
ei käännä yksilöt sen lehteä,
vaan joukkovoimat niitä kääntelee.
Siin' onkin työmme vakaa perustus
kun hetken toiveet näyttää pettävän;
työ sitkeä ja siinä uhraus
kantaapi aikanansa hedelmän.

Kesäjuhlaan New Yorkissa 1919

Joskus ikävöiden aatos lennähtääpi
toden maailmasta maille unten,
missä elon rumuus peittyy runokuvin,
ruusut puhkeavat päälle lunten.
Sinne lennähtääpi, koska onnenkaipuu
todenmaass' ei löydä tyydytystä,
mutta vaivaa, työtä turhaa tuloksetta,
orjan taistelua, kärsimystä.

Sinne lennähtääpi, koska ihmismieli
ikävöipi onnea ja rauhaa
ja vain siellä on se vapaa valtakunta
miss' ei aina sorron kielet pauhaa;
Sopusoinnun, rauhan suuri valtakunta
kunkin täyttää mielitoiveitansa,
olla kylläinen ja vapaa, kunnioittu
hallitsija linnan — onnelansa.

Täällä murheen taivas, huomishuolen pilvet
lapsen auringon jo pilvin peittää,
kunnes ehkä kaikki sammuu tähtösetkin,
toivehetkin ihmishylyn heittää.
Kärsimyksen kiduttava tuli jäytää

lakkaamatta elon laihaa lankaa
kunnes viime säeriepu nyyhkii kerran
pyytävästi soiden: hautaan pankaa!

Kohtuuton on kovin monen elon taakka,
olin verisin se täytyy kantaa,
nälkä loppumaton, oikeutta varjo,
mutta velvollisuus: kaikki antaa.
Laki kuuluu: vaiti kärsi, älä huuda
oikeutta taakan kantajalle!
Siksi käydä saavat aina kansan parhaat
ristiänsä kantain Golgatalle.

Siksi aatos maille unten . . . vainko unten?
Eipäs, eipäs, tulkitsemme väärin,
koska toiset niitä silmiemme eessä
toteuttaa voivat mielinmäärin;
toteuttavat ne päivästä niin päivään
halki elämänsä pitkän huvin
loistokkaampana kuin köyhäparka konsaan
voipi unelmoida mielikuvin.

Tuolla satulinnat, täällä juhdat, orjain laakso,
vähän toisistamme nähdään, kuultaan,
Silta katkaistuksi, muuri murtumaton
välille jo syntyneeksi luultaan . . .
Mutta palatessaan unten mailta tuolta
köyhän aatos tuopi vihan tulta:
Onko elon oikeus ja onnen aarteet
kaikkityyni tuonne viety multa?

Munko nälkäni ja onnen, rauhan kaipuu
ijät' tyydytetään valhein suurin,
hymnin hyminöillä templin pyhätöistä,
voimakäskyin takapuolta muurin;
minun, joka esi-isieni kanssa
raivauksen raskaat vaivat kannoin,
yrttitarhat kuokin, satulinnat loitsin —
toisilleko lahjaksi ne annoin? . . .

Unelmiss' on totuus, mut ei pilvein yllä,
alas maahan vainen silmätkäämme;
maailma on valmis, meitä vainen puuttuu,
meidän tietoa ja yhdyntäämme. —
Eikö ahkerille ravintoa riittäis,
maata kukkasineen, lemmen kieltä,
eikö kodin sijaa, vapautta, rauhaa? — —
Kyllä, kyllä, kun vaan riittäis — mieltä.

Unelmiss' on totuus — kehityksen virta
viepi väkevästi sitä kohti,
huomenna jo sitä käsin kosketellaan
mikä eilen kaukaisena hohti.
Seisomme sen virran nielevällä suulla
hämmästyen kuinka mielikuvat
suurin piirtein, voima siirtein, täällä, tuolla
ajan totuuksiksi vaihettuvat.

Aik' on suurten unten, mut ei nukkuakseen,
aik' on tekojen ja eikä armon,
aik' on rohkeuden olla oikeassa,
seistä, iskeäkin kautta tarmon.

Aik' on kokoontua jylhin juhlatuntein,
niinkuin tuntein tulivuoren suulla,
jonka vanhat perustukset ryskää . . .
Paetkoon, ken rohkene ei kuulla!

Saman juhlan toisena päivänä urheilujen yhteydessä

Kaks' lähdettä on, joista ammentaa
lupa jokaisen on ja ne riittää,
vesi niiden on puhdasta, vilpoisaa,
ken maistanut on, yhä kiittää;
ne voiman on lähteitä, terveyden
ja vapauden lähteitä kanssa,
moni myös sai mainehen ikuisen
niistä taidolla nautittuansa.

Ja *tiedon* lähde se toinen on,
min hetteiss' on onnemme taika,
ikiaarteiden kätkelö pohjaton,
jota kuiva ei tuulet, ei aika;
se antanut syvästä pohjastaan
on ihmisen elämän-valon,
mi hengen saa kauneutt' hehkumaan
ja syttävi aatteiden palon.

Ken juo tästä lähteestä janoissaan,
sen silmistä häipyvi häivä,
hän ihmeten katsovi maailmaan:
kas, vastako valkeni päivä!

Niin uutena kaikki nyt kuvastuu,
näköalat niin aukeat, ylväät,
uus' elämän arvojen mittapuu
ja maailman mahtius-pylväät.

Niin nousevi, kasvavi taitoa
ja uusia voimia varttuu,
suurarvoista elämänrikkautta,
tosionnemme aarteita karttuu;
ja hän, jolla vain mieronsauvassaan
oli entinen elämäntuki,
näki järjen jo oivana aseenaan,
sen nosti ja taistohon puki.

— — —

Ja lähteistä toinen, ei outo ja uus,
jos unhottu täällä ja siellä,
on elävä *luonto* ja *luonnollisuus,*
mi läikkyvi meidänkin tiellä;
se voiman on lähde ja terveyden
ihan täynnänsä elämänvettä,
ylitulviva nesteitä nuoruuden,
kevätmahloja, nautinnon mettä.

Ken tästä käy lähteest' ammentamaan
ja yhäti niin, ei kerta,
hän terveen ruumiin ja sielun saa
ja suoniinsa uljasta verta;
mies miehuutta, elämäntarmoa,
teräsjäntehet, rohkean rinnan,

ja suloa nainen, ja uljuutta,
niin — poven kuin jumalten linnan!

Tää lähde se heikkoja parantaa,
on parkojen lääkäri parhain,
ken nuorna sen pohjasta juoda saa,
hän kaadu ei lahona varhain,
vaan vielä, kun lienevi harmaa pää,
käs jäntevä on, sydän nuori,
ei tielle, ei oheen tien hän jää
vaikk' olisi harteilla vuori!

— — —

Ken tahtovi hallita kohtaloaan
ja vapaaksi, terveeksi tulla,
hän käyköhön lähteistä nauttimaan —
ei vain huvi-urheilulla,
mut totuuden pohjalta etsien
tän elämän tervettä juurta,
vain harras etsijä sellainen
on löytävä onnea suurta.

Ei orjunut kansa, mi lähteet ties,
ei yksilö, ken niitä käytti,
niist' ammensi jokainen maineen mies
ja nainen, mi uljuutta näytti.
Siis älkösi kaikkoa ääriltään,
jos missäkin kulkenet, kauas,
vaan käy aina itseäs virkistämään
ja partaalla terota sauvas.

Pohjois-Minnesotan kesäjuhlaan Cloquetissa 1916

Me pohjolan kansa, raatajakansa,
joill' oma on kohtalon-historiansa,
me hitaasti lämpenemme kuin routa
ja vitkahan sulamme vieraaseen,
oudoksi jää meille etelän pouta
ja hehku min antaa se lapsilleen.

On pohjolan omaista hanget ja jäät
ja ilmojen vihurit, ankarat säät,
ne sointuvat meille niin tuttavasti
jo lapsuusaikamme päivistä asti;
ne sointuvat työhön ja kärsintään
ja karkean kannikan järsintään.

Vaan jospahan nuo ovat omaistamme,
niin pimeys ei ole kaipailemamme;
vain kevät, sen valtava voima ja valo
on pohjolan tenhoja ainainen,
ja sieltäpä mielemme ponteva palo
lie puolehen valon ja vapauden.

* * *

Tunsit joskus katkerana
kysymyksen: miksi näin
ilotonna, kärsimyksin
elo hivuu eteenpäin;
miks' on ponnistus niin turhaa,
taakka huojentumaton —
jumalien kirousko
minun osanani on?

Taikka eikö tuottanekaan
enempätä ihmistyö,
vaiko joku turma aina
minun aherrukset lyö;
tahi onko maa niin köyhä
onnestansa kokonaan
ettei enempätä riitä
vaikka kuinka riehutaan? —

Siirtyy siinä silmihisi
elon toinen puolikin,
huomaat: maa on ehtymätön
äiti runsain antimin;
onnea on yllin kyllin,
rikkautta, riemua,
lepoa ja nautintoa,
vapautta, nuoruutta.

Kevyesti tuolla vaunut
vierii tietä sileää,
iloisesti tuolla purret
veden pintaa viillettää,

vihreydessä, kukkasissa
tuolla uinuu palatsit
lepokeinut varjostoissa — —
mitä vielä mielisit?

Kauneus ja loisto, taide
silmiäsi hivelee,
tuskin mielikuvitukses
kummempata keksinee.
Siellä ovat onnenlapset —
(poistu! sanoo vahtimies,
läsnäolos häirtiseepi,
rumuutesi kukaties.)

Siellä ovat onnenlapset,
joilla ain' on sunnuntai,
juhlapäivä loppumaton —
kuolemankin jälkeen kai!
Siell' ei paina hartioita
työn ja huolten kantamus,
siell' ei rutistele rintaa
puutteen kurja kouristus.

Ken loi tämän? kohoaako
synkkänä kuin kirous,
tuntenetko piston tuiman,
kun soi tuohon vastaus:
Sinä, työmies, työ ja nero,
työ sen kaiken synnytti,
jota äiti puolueeton,
luonto, kuuli, siunasi.

Sinä! Sinun käsivarttas
jäyhä luonto tottelee,
iskuistasi metsät kaatuu,
ikivuoret murenee,
nousee hiilen, raudan voima,
kullan mahti maailmaan,
kuohtuu korvet vainioiksi,
sadot suuret korjataan.

Käsissäsi syntyy kone,
voiman mahti verraton,
tahdostasi pyörät pyörii
tahi — pyörimättä on.
Työmies! Sinun käsissäs on
käyttövoimat maailman,
valta "sitoa tai päästää" —
kaikki valta, kuulehan.

Et vaan mahtiasi tunne,
siksi astut allapäin
tyytyväisnä tyhmän osaan,
orjan elämähän näin.
Niinkuin lapsen oljenkortta
lauha juhta tottelee
sua, voiman jättiläistä,
joku halpa hallitsee.

Annat oman, lasten osan,
veresikin toisinaan
koska riistäjäsi himo
ajaa sitä vaatimaan. —

Olemme kuin teuraskarjaa:
minne vaan, kun ruoska soi,
vaikka vasten toisiamme
raadellen min kukin voi.

Parast'aikaa miljoonia
niin on meitä vastakkain,
koko maailma on kohta
suuri teurastamo vain;
raatajia, jotka vainen
työllään rauhaa rakentaa,
ne nyt toisiansa murhaa,
teelmiänsä tuhoaa.

Niinkuin veljet veljiänsä,
ilman vihaa, rikosta, —
ivaa oisko julmempata,
surkeampaa totuutta.
Se on järjen pimeyttä,
joka herää aikanaan,
petos, jota katkerasti,
vaikka myöhään, kadutaan.

— — —

Veljet, siskot, valveutuneet,
nyt on meidän aikamme,
juuri nyt on meille käsky:
valvo, toimi, taistele!
Voiminesi, keinoinesi
revi alas valhetta,

iske valonkipinöitä,
lau'o järjen salpoja.

Jo on aika raakuudelle
nyrkki nostaa: riittää jo!
tästä ees ei käsissänne
olko meidän kohtalo!
Onnen, elämämme arvo
on jo meille selennyt,
voimamme ja oikeutemme,
tunnemmepa ne jo nyt.

Taistella jos tahtonette,
keskenänne taistelkaa,
verta nähdä himoinnette,
teist' ei paljon kärsi maa.
Meille taisteluksi riittää
onneksemme rauhan työ, —
sitä rauhaa, tiedon luomaa,
eipä petos rikki lyö.

Kell' on kerran käsissänsä
käyttövoimat maailman,
totta sillä jumalaut on
kohtalonsa hallussaan!
Sinä päivänä kun tämän
työläisjoukot ymmärtää
kirjotetaan rauhan päätös
joka ikuiseksi jää.

* * *

Me pohjolan kansa, raatajakansa,
joll' oma on kohtalon-historiansa,
jo lämpenemme me aattehin
ja liitymme maailman kansoihin.
Ja ymmärrämme me toistemme kieltä,
toistemme kärsimystä ja mieltä,
ja nousemme toistamme nostaen
ja voitamme — yhdessä taistellen.

Jos olkohon allamme pohjolan routa
tai yllämme etelän paahtava pouta,
niin sama on aate ja sama on syy
min vuoksi jo kätemme yhdistyy:
veljinä vain yli verisen maan...
Eläköön, nouskohon lippumme vaan!

Massan kesäjuhlaan 1916

Nousi maasta malmi musta,
ruoste uumenista suon,
sai sen seppo kovakoura,
ahjohonsa työnsi tuon;
lietsoi, loitsi, palkeet paukkui,
savu, tuli tuprusi,
jopa viimein malmi musta
hehkuvana helmeili.

Mikä lienet nimeltäsi,
tapojasi tunne en,
niinkuin kaunis, raju lienet,
Raudaks sinut ristinen;
nouse sieltä päivän valoon
jumalien lapsonen — — —
Nousi rauta säihkyvänä,
vihaisena sähisten.

Mikset levätä mun suonut,
tuntui rauta haastavan,
ikiunta uinaella
viileässä rauhassan'?

Entä kiroksi ma nousen,
turmioksi elämääs,
kylvän polkus tutkaimilla,
pistän puhki kantapääs.

Täytän maasi mahdillani,
alas revin minkä luon,
taivun käteen vihamiehes,
viatonta verta juon — — —
Mutta seppo, jumalia
käypi tuosta kiittämään,
sitten takoo taitavasti
ensimmäiseks — nuolen pään.

Nytpä kilvoin rauta suosta
päivänvaloon vedettiin,
sepät lietsoi, palkeet paukkui,
pajat peittyi säkeniin;
syntyi nuoli-, keihäskasat,
auran vantaat, viikatteet,
pajat muuttui pyhätöiksi
joiss' ei naiset naurelleet.

Rauta hehkui, rauta taipui,
rauta jähtyi, jäykkeni,
veden kanssa karenneena
terin tyrmin kimmelsi.
Miehet kävi uhkakulmin
ase tuima tupessaan,
koston tuli tutkaimessa —
rauta kiehti koettamaan.

Jopa lähti heimon miehet
kostotielle naapuriin,
mutta sieltä vastahansa
nuolisade lauaistiin.
Päivä laski, mäet puunti,
tanner veljesverta joi,
palas joukko harvenneena,
vaimot tiellä vaikeroi.

Verikastein karenneena
rauta kasvoi mahdissaan,
turma onnen kantapäillä
kulki, niitti voittojaan;
täällä aura kynti pellon,
rauhanvilja heilimöi,
tuolta tuli keihäsmetsä,
kyntömiehen miekka löi.

Aika vieri... malmi maasta
vedetähän vuorina,
jotka rautaröykkiöinä
ilmestyvät ahjoista,
pajat muuttuu mahtaviksi,
suuremmat lyö vasarat,
sadat niissä sepät orjat
hikoellen takovat.

Kiihtyy raudan voittokulku
veren roiske rinnallaan,
maan se vyöttää vantehilla,
käypi merten vallintaan;

jyskää rautajättiläiset,
teräskourat kopristaa,
lyö ja nostaa, työntää, murtaa,
tanner alla tutajaa.

Tiedoin raudan raaka voima
hallitseepi maailmaa,
hirviönä teoin suurin
joko luo tai tuhoaa;
tietämätön vaan on uhri,
johon tuhoisku käy,
eikä sadoin opetuksin
sitä oppivan se näy.

Missä rauta, siellä kahle,
orjan kahle kalskahtaa,
missä orja, siellä veri,
halpa veri roiskuaa.
Rauta voitti... vuosisatain
saalista ei mitata.
Voitti vielä voiton suuren,
verissään on Europa.

* * *

Vaan aika se tuhotyön jälkiä kulkee,
haavat se parantaa ja verivuot se sulkee,
luonnotar viileän vaippansa heittää
ja lyötyjen miljoonat peittää ja peittää:
nousevi sammal ja ruoho ja puu
ja kaikki on siellä ja unhottuu.

Muistojen hengetär ehkäpä hetkin
käy siellä salaisin kyyneleretkin —
mukana äidin, mi orponsa kanssa
kulkevi mustassa hunnussansa.
— Oi poikani, kyynel ei auttavan näy!
Kasva ja karkene, taistohon käy!

* * *

Kun pimeät voimat on ylinnä
ja verinen sekasorto pauhaa,
kun ihmiset kaiken sen keskellä
elon etsivät pohjaa ja rauhaa,
kun toiset on lyönyt jo toivottomuus,
kun ihmisyys mennehen näyttää,
niin silloin on tietoisen velvollisuus
koko tarmonsa toimehen käyttää.

Ei fariseuksena röyhistäin:
"Olen puhdas ja oppini tiedän!"
ei kynttilää vakanalla välkyttäin,
vaan valaisemaan sitä viedä;
ei kiistellen hyypiöpyyteistä,
ken kukkona kunnian niittää,
vaan: päämäärä selvänä, ylinnä
tee työtä — ja kunnia riittää!

Työ ponteva vaan luopi kaiken sen
mit' ikänä ihminen voittaa,
se voimansa antavi aatteille,
sen kautta vain vapaus koittaa;
työn kautta se valistus leviää

mi maailman raakuudet sulkee,
se joukkomme kerää ja kehittää,
sen kautta tie voittohon kulkee.

Tää työmme, tää taistelu toisinaan
niin pieneltä, turhalta näyttää,
vaan taasen kun ympäri katsellaan:
kas, pienet ne maailman täyttää!
Kun muurahaisinnolla jokainen
vaan kortta jos pientäkin kantaa
ja kaikkialla työ käy samanlainen,
se tuloksen suurena antaa.

Kun veljeys vertamme lämmittäin
ja tietoinen innostus työhön
on meidän, niin mars, mars eteenpäin,
tää joukko ei hajoa yöhön;
vaan kohtalot kestäen, murtaen
se valistuin kasvaapi yhä
ja juhlat on voitonjuhlia sen — —
niin eläköön aatteemme pyhä!

Liberty Hallin avajaisiin Sudburyssa, Ont., 1921

Me olemme lapsia pimeän sään,
moni harmeni valotta hapsi,
ei onnetar ovella hymyäkään
kun syntyvi raatajan lapsi;
hän syntyvi helmassa huolten yön,
hän kasvavi kourissa ankaran työn
ja alennus päätänsä painaa.

Ja kuitenkin, kenpä se taistelikaan
ain kourassa kuokka ja kalpa
tän maailman taistelut tarmollaan?
Se oli tuo syntyjä halpa;
hän, mehän se olimme, raatajat juur,
siis olemme voimamme kunnossa suur,
siis olemme kansana kallis.

Siis olemme maailman mahtius me,
sen luojat ja elämän pylväs;
sen koneisto käy kun me käyttelemme...
voit ollakin raataja ylväs!
Voit olla — mut voi, miten toisinpa nään,

niin halpana yhäti luokkani tään
näen maailman mieroa käyvän.

Me kuljemme itään ja läntehen päin,
me kierrämme maailman maita,
me etsimme onnemme polkua näin
miss' ei olis edessä aita,
miss' aukenis maa meille antimineen
kun tarmolla käymme sen turpeheseen
ja oikeus antaisi turvaa.

Vaan kuinkapa, kunnekka kuljimmekaan,
kantapäillämme kohtalo kulki,
sama sortaja hallitsi kauttaaltaan,
samat aidat ne onnemme sulki.
Niin kohtalo vanha ja kohtalo uus
löi meitä ja jäytävä toivottomuus
päät painoi ja tuntoa turti.

— — —

Mut yhä se orjutun huutavanään'
tän kohtalon korvesta huhui,
ja yhä ne rohkeat kohotti pään
ja joukoille julki sen puhui:
Oi sokeat, silmänne aukaiskaa!
Et onnea löydä, et oikeutt' saa
jos sortajan tahtohon taivut.

Niin et, mutta nouseppas, toisinpa käy,
oi orjutut maailman mailla:

kas yhtyvin ryntähin rynnistäy,
lyö sortaja sortajan lailla!
Ja totta sä, maailman mahdin mi loit,
oman onnesi kohtalon ohjata voit,
omat elämänehtosi säätää!

Niin suora ja selkeä totuus on,
tuhat tutkit kun tietä jo väärää:
olet luokkana suuri ja voittamaton
ja *voima* se on joka määrää;
kas voima, sen kauttapa raataja vain
voit korjata kohtalon rautaisen lain
ja iskeä orjuuttajasi.

— — —

Ja valkeni päivä se piirissä maan,
verikenttien yllä ja tuhkan,
jona orjutut uhria kantaessaan
näki lastensa kuoleman uhkan,
jona tuskat sen sielua kirpenöi
ja viha... jo tuolla ne nousi ja löi:
oi vapaus, vereni hinta!

Oi vapaus, säihkyvän säiläsi suo
vihan leimuna huimasta maata,
sen hehkulla kuumenna, karkase nuo,
joita armo ei hereille saata;
jotka kärsien käy ajast'aikahan vaan
ja itkevät uhria kantaessaan —
tuo itkunsa uhmaksi muuta!

— — —

Täss' olemme, tähyten myrskyävää
ajan taivasta, meurua meren,
ja tunnemme: kohtalo yhdistää
koko maailman piinatun veren;
min lainein se lyö, min vaihein se vie,
päämäärä on päätetty, viitottu tie,
jota kansojen kulkea täytyy.

Täss' yhdymme, emmekä väistyä saa,
soi vaatimus: toimi ja valvo,
ain vapautuksesi jumalaa
vilpitönnä ja pelvotta palvo;
niin, nuorena naurele, leikkiä lyö,
mut aattehes muista ja totinen työ,
ajan ankaran taistelun ehto.

Äl' unohda: ruumiisi, sielusi sun
ei ikinä vapaudu armoin,
vaan vasta kun tietoisna taisteluhun
käyt tahtosi hehkuvin tarmoin —
niin uljaana, uhraten, uskaltaen
kuin ne, jotka lippua vapauden
jo voittajan riemulla kantaa!

Washingtonin kesäjuhlaan Seattlessa 1919

Tyynimeri, eikö rintas
riehahtane milloinkaan,
ainianko tyyni pintas
uinuaapi levossaan;
yli käyvät tuulet, myrskyt,
sinä jämöttelet vaan —
eikö edes rantatyrskyt
leikittele toisinaan?

Jäisin otsin vuoret jylhät
tyyneyttäs katselee,
hurmaa näköalat ylhät,
nepä tuskin hymynnee;
vaikka helle karpaloita
otsaltansa vierittää,
eivät lemmen voimat voita,
rinnasta ei sula jää.

— — —

Tuo on neuvo jäisten vuorten,
oppi orjuuttajien:

taltuttakaa tahto nuorten,
vanhat sitten vallitsen;
lannistakaa liha, veri,
kyllä henki lannistuu,
syntyy suuri tyyni meri,
tunteenkuohut tukahtuu.

Syntyy kansa, joka kantaa
käskijänsä kekoseen,
uskoo, tyytyy, aina antaa
eikä vaadi itselleen;
halpa, heikko kurjuudessaan
itseänsä auttamaan,
mutta suuri taistellessaan
kun on hätä ruhtinaan.

✣

Tyynimeri, ijätikkö
kestää tyyneytys tuo,
ijätikkö vartioivat
jäyhät jäiset vuoret nuo,
nekö peittoavat pintas
ettei tuulet tunnukaan,
nekö kahlehtivat rintas
nousemasta riehuntaan?

Mitä vielä! Riehahtaapi
rinta tyynenmerenkin,
myrskyn voimat irtoaapi,
aallot ryntää rantoihin;

singahtelee salamoita
päällä vuoren jäisen pään,
juuret tuntee tutinoita,
räjähtelee rinta jään.

✣

Pimeys on kansan turma,
siinä orja siitetään,
vapauden kukan surma,
ruoste onnen tähkäpään.
Tuokaa sille tiedon valo,
niin se ihmistunnon saa,
syttyy vapauden palo,
entä sitten — katsokaa!

Itä leimuaapi tulta,
jota myrsky lennättää,
kansat kohoaa kuin kulta,
myrsky tyyntyy, rauha jää.
Vapautta!... Suur' on kuoro
kun sen kansat laulavat.
Milloin tulee meidän vuoro?
Yhdy! sanoo voittajat.

Laula sitä nyt ja aina,
sävele se tenhoaa,
laula, ei vain sunnuntaina,
mutta kesken raadantaa.

Olkohon se kodin virsi,
kehtolaulu lapselles,
innon laulu, voiman virsi,
pyhä vala nuoruutes.

Ja jos sulla perintöä
lapsilles ei muuta lie,
kun ne kerran siipeis alta
grotte julma ehkä vie,
niin, jos *se* on heille rintaan,
tiedon tulta sydämeen,
heit' ei verensäkään hintaan
taivuteta orjuuteen.

Jersey Cityn osaston talon avajaisiin 1918

Yks ollut on kaikkien aikojen
kärsimyksiä kantava kansa,
niin kauas kun tunnemme vaiheitaan
on ollut se kohtalonansa;
se nähnyt on työn, nälän, orjuuden vaivat
kun toiset vain käskeä, nauttia saivat;
se suojasi toisia ruumiillaan
sotakentille kaatuissaan.

Se kansa on kulkuri, koditon,
kotimaansakin hyljitty, halpa,
työn armo sen osasta parhain on,
tien vapaus — sielläkin salpa;
sen nöyrimmät ristiä onnena kantaa
min päälle ne itsensä naulita antaa,
rukouksessa kiittäen rääkkääjää
kun jo vaipuvi pilkattu pää.

Se kansa luo lapsia laumottain,
saa kohtalo sitten ne viedä,
ja kohtalo lennätteleepi ne ain,
ei veljyet siskoista tiedä;

vaan taistelu, taistelu edestä hengen
on kaikkena kaikessa päivien mennen,
ja moni ei tuntene milloinkaan
elon onnea matkallaan.

On kansa se tunnettu meillekin,
sen seisomme keskellä juuri,
on kansa se maailman mahtavin,
työkansa on nimi sen suuri;
on kansa se maailman täyttävä kansa,
sen täyttävä työllä ja kurjuudellansa,
ja siunauksellansa täyttävä sen,
vaan kantava kirouksen.

On tuttu se kansa, — ken tuntis ei
joka kiertävi maailman rantaa,
jolla ottelun arvet on ruumiissaan,
joka kohtalon ristiä kantaa;
sitä ristiä, joka jo harteille hennon
lyötihin ruoskalla vaatijan vennon
ja johonka painoa lisättiin
kun voimia varttui niin.

On tuttua tunne: turvattomuus,
tasa-arvoa, oikeutta vailla,
on tuttua tunne: kodittomuus,
niin lapsemme isien lailla;
pois työstä on pohja, mi elämän juurtais,
min onnena tuntis kun puskis ja puurtais,
min tuntisi turvana lapsien
ja rauhana vanhuuden.

Se tunne on kylliksi katkera
ja valmis jos syyllisen kohtaa,
ei tarvitse kostohon lietsoa,
vaan oikean jäljille johtaa;
vaan tietoa aseeksi palavan tunnon
ja taitoa avuks' työvalmihin kunnon —
se työmaa on auki ja odottaa
joka rehtiä raatajaa.

Ja paikka kun on, missä yhdytään,
koti yhteinen kodittomilla,
niin kootkaamme kaikki sen lämpimään
— se toivo on rakentajilla;
tuo tullessas ainian toveri uusi
ja hän, joka ehk' oli arvoton "puusi,"
voi herätä elämän toimintaan,
jota äsken ei tuntenutkaan.

Tääll' eläköön nuoruus ja ilokin,
älä synkkänä päätäsi paina,
vaan niinkuin on aika nyt ankarin
ei ilokaan sovellu aina;
kun ylinnä vainen on tarkotus työmme,
kun muistamme sen, vaikka leikkiä lyömme,
niin rivejä, joukkoja kasvattain
on kotimme arvokas ain.

Ei yksilö-uhmin, vaan yhtyen
ja yhtyen tietoisin toimin
on työkansa voittava vapauden
jota lyödä ei raakuuden voimin;

jota huokasi miljoonat aikojen mennen,
vaan joka ei jaksanut täyttyä ennen
kuin huokaajat herätti — valistus.
Kas siinä on pelastus.

On valoja tehty ja tehdään kai,
yks niistä on mahtavin: kosto.
Kun meitä se milloinka kiihottaa,
niin olkoon se: itsemme nosto;
niin korkeelle kurjuuden loasta päämme
ett' ylitse maailman ylpeinten näämme
arvon tunnolla ylevän ihmisen,
se kosto on — hirmuinen.

Naisten kodin 10-vuotisjuhlaan New Yorkissa

Kulki tyttö tietä myöten,
astuskeli allapäin,
tietä kylän suuren suuren,
ohi ihmisvilinäin.
Mitä tyttö mietiskeli,
mistä murhe Marjatan?
Koska oli koditonna
jäänyt tielle maailman.

Tuonpa tunsi kaihoellen,
tuota kysyi itseltään:
miksi moinen orpo lintu
maailmahan synnyinkään?
Pienet muut on parein, parvin,
turvaellen toisiaan,
minä, ihmisparven pieni,
vaeltelen yksin vaan...

Muisti tuossa muurahaisen
kerran kortta kantaneen,
pientä kortta kunkin pienen
yhteisehen mättääseen;

yli kiven, ali murron,
läpi monen vastuksen
riensivät ne intomielin
kera korsikalleuden.

Muisti silloin aatelleensa:
voipa teitä poloiset,
mitämaksi aikaan saavat
pienet havuneulaset!
Kesäkuumat ponnistatte,
pivollinen koossa on,
entä sitte — tulee syksy,
tapaa talvi armoton.

Pivollinen... niinpä niinkin!...
Unhoksiin jäi touhu tuo,
kunnes kerran sattumalta
saapui saman paikan luo.
— Nytpä katson!... Mutta nytpä
hämmästyi hän kokonaan:
seisoi siinä keko suuri,
koti kaunis kerrassaan!

Ihmetellen, ihaellen
kotvaks siihen kiintyi hän.
Mutta miks' ei ympärillä
merkkiäkään elämän:
olivatko kaikki poissa
vaiko tuolla linnassaan
juhlimassa voitostansa,
lepäämässä vaivoistaan?...

Tuon nyt muisti Marjattamme,
nosti päänsä säpsähtäin:
Mitä, eikö ihmispienet
voisi tehdä myöskin näin?
Nousta yhteisymmärryksin,
kortta kekoon ahertaa,
eikö siten hekin, mekin
jotain suurta aikaan saa?...

Heräs tuosta aate oiva,
tuuma juuri totinen,
loisti silmät Marjatalla,
sydän sykki kiihtyen.
Riensi tuosta jaloin nopsin
etsimähän kuulijaa,
jolle voisi hauskan tuuman
lämpimänä kuiskuttaa.

Pian aatteen kipinäiset
kyti päässä tyttöjen,
kunnes yhteen yhdyttyä
leimahti ne tulehen.
—Naisten koti!—koti, koti,
siinä lämmin salaisuus,
siihen liittyi turvan tunne,
siihen sopi toveruus.

Kotihan se kaikkienkin
kaipausten pohja on,
kodin lämpimähän piiriin
pälyy mieli rauhaton.

Vaan kun tuot' ei armahaista
aina yksilönä saa,
voihan lailla muurahaisten
yhteispesän rakentaa.

Maailmassa ahtaassakin
eikö sopis aate tuo,
kun vaan yhtyis yrittäjät,
ihmismuurahaiset nuo;
syntyis koti komeakin,
totisesti syntyis noin,
hyödyin, huvein, viehätyksin
sadoin pesäkammioin...

Mutta aate, yhteistunne —
ah, ken herättäisi sen,
se kun meiss' on heikko vielä,
kylmä, ahdas, uninen.
Ken *sen* herättäisi meissä,
siihen tarmon nostattais,
jopa elävien silmät
ihmetöitä nähdä sais.

Nousisipa, ei vain kodit,
nousis kodin ihminen,
nousis nainen ihmisenä,
ihanteet myös kera sen;
noustessansa nostais miestä,
nostaisivat toisiaan,
heidän kautta nousis kansa
onnekkaampi maailmaan.

Murhemieli Marjatalla
siksi yhä vielä on,
vaikkei olekaan hän enää
kokonansa koditon.
Niinpä aina aatteestansa
innostuu hän uudestaan,
kuiskuttaen väsymättä:
nouskaa yhteistoimintaan!

Massan kesäjuhlaan Fitchburgissa 1918

Juhla... Mistä juhlatunne,
laulun aihe laulajan?
Kuolemasta, kuolemasta —
kuulen äänen kuiskivan.

Kuolemasta, tosiaankin —
onpa korpit riemuissaan,
korpit, haukat, jalo-kotkat,
mustat linnut kaiken maan.

Onpa hyenat ja sudet
saaneet ajan onnekkaan,
kun on haaskaa loppumatta
vaikka kuinka haudataan.

Siispä tuosta juhlatunne
kuinka kuolon kellot soi,
surman soitto räjähtelee,
viheltelee... voi ja voi!

Voi ja voi! — ja mustat kyyhkyt
parvin lentoon pyrähtää

viestit vieden: kalleimmaltas
katkes aatos, vaipui pää.

Suur' on tuonen viljan sato,
suurempiko tarvis lie,
niittää, kera tuleentuneen
viljan vihreänkin vie.

Säälimättä... mutta eipä
Tuoni itse tulekaan,
joka kortta vihreätä
manan maille noutamaan.

Eipä tule mielin Tuoni
luokse nuoren, väkevän,
jolla viel' ei levon tarvis,
mutta toimen, elämän.

Jon on veri väkevinnä,
hehkuvinna elon lies, —
tulee silloin turma vieras,
muukalainen murhamies.

Mitä tuohon Tuoni sanoo,
ehkä inhoin kääntää pään,
vaiko kysyy koleana:
mitä, mitä teitkään?

Ehkä lukee siinä lain
joka usein unohtuu,
taikka jota lukemasta
kielletty on täällä suu.

Moni suu, ja moni sydän
laannut sykkimästäkin,
vaikkei Tuoni luokse tullut —
se on työtä pyövelin.

Tuonen vuoro tulla vasta
kun on päivä päättynyt,
kun ei viehdä väsynyttä
enää elon hymyilyt.

Silloin, kuni hyvä vieras,
hengen hiljaa pyyhkäisee,
lähtijä ei tuskaa tunne, —
kiitos! kuiskaa, hymyilee.

Kiitos sulle! vastaa Tuoni,
koska eivät kiittäneet,
eikä aina onnen murut
sulle täällä riittäneet.

Hyvin täytit, liiaksikin
polo orja päivätyös,
koska raskaan taakkas päällä
kannoit toisen taakan myös.

Rauhaa!... Kuinka luonnollista,
Tuoni lähtee, rauha jää,
nuoruus, kevät kirkkain silmin
luo ja jatkaa elämää.

Nuoruus, kevät... ah ne kaksi;
kaikki peittyy vihreään,

hilkkaa tanssikevyt jalka,
lemmenlaulut helkähtää.

Elämätä! Elämätä!
kevättuulet huminoi.
Elämätä eikä rauhaa!
kaikki luonnon kielet soi.

Luokaa, nauttikaa ja luokaa,
elo vaan on ihanaa,
elo nautintonsa vuoksi...
huutaa veri, ilma, maa.

Elämän on nuoruus oma,
ei se kysy lupaakaan,
tuntee se sen veressänsä,
tunnelmina, aatteinaan.

Elämätä! kertaa vielä
miehuus voimin pontevin,
kun jo velvoituksen taakoin
astuu kasvoin totisin.

Kuohuu ajatusten meret,
suurin ristiaalloin lyö,
kiertyy elon ympärille
sankka kysymysten vyö.

Kysymysten suuren suurten,
joita purkaa, punnitsee:
mistä? minne? minkätähden?
kunnes viimein kalpenee.

Ratkaistavaks eteen astuu:
vääryyskö vai oikeus?
Kumman päälle rakennettu
onkaan elon perustus?

Mitä, taistellakko vielä,
yhä vielä taistella
täytyy elon oikeudesta
maassa onnen luojana?

Yhä, vaikka töin ja neroin
valloitettiin maailma,
vaikka täytettiin se tiedon
voimalla ja valolla?

Yhä vielä, yhä vielä!
kuuluu kolkko päätelmä, —
kunnes kärsiviä polttaa
kohtalonsa häpeä.

Orjuudesta orjat päästää
orjain oma valistus,
kurjuudesta koko kansan
tiedoin ylösnousemus.

Siitä mahti myöskin tuolla —
tiedon mahtia se vaan —
josta meidän kohtaloa
rautakourin hallitaan.

Siispä, ylös, siihen kiinni
niinkuin leipään nälkäinen!

Eikä lopu tämä aarre
kunnes valloitamme sen.

— — —

Elämää ja nautintoa!
valistus sen vasta tuo.
Onnea ja vapautta!
yhteistoiminta sen luo.

Kiehdo kevät, paista kesä,
tule yhä uudestaan,
elämään tää kansa nousee
eikä sorru kuolemaan!

Pohjois-Minn. kesäjuhlaan Evelethissä 1919

Jo aikoja haimaili ihminen:
Miks onni on oikukas aivan,
niin yrmeä ahkeran toiveille
ja huolille raatajan vaivan;
vaan noille se, noille se hymyilee
jotk' eivät konsana työtä tee —
ne kulkevat kukkien päällä.

Mut jylisi varotus ylhäinen:
Sellainen on oikeus Herran;
se osasi on, oi maan matonen,
min sallimus määräsi kerran;
pois jättäös maalliset pyyteet siis,
elä taivasta varten ja muusta viis,
ilomielellä ristisi kanna.

Niin lienevi, huokasi osaton,
vaan miksi ei tyytyne tunto;
työ eiköhän siunanne tekijää
ja onnea tuottane kunto;

niin halpaa on taivainen lohdutus,
kun painaapi maallinen piinaus —
mun tuntoni oikeutta huutaa.

Nous kerran jo tietäjät hällekin:
On sinulla oikeus suuri!
Käy joukkohon, orjutut yhdistä,
luo siten sun onnesi muuri;
luo mahtava työväen yhteisyys,
niin nousevi poljettu ihmisyys
ja sorretut oikeuden saavat!

Pois jättäös onnesta kilvoitus
mi lienevi pilvien päällä,
vaan valvo ja toimi ja taistele
jo onnesi osasta täällä;
maan laps' olet perintö-oikeuksin,
miks' ryömisit sortajas jalkoihin —
oma häpeäs on se ja syykin.

Käy ylväsnä maaemon antimiin,
jo isiltäs jäi sulle työtä;
ken enimmän hikeä uhroaa,
sen enin on oikeus syödä.
Työkäsies jykevin oikeuksin
voit astua hallituspöytihin
ja tahtosi lakina piirtää.

— — —

Yli maailman tenhovan viestin tuon
vie kehitysintoinen aika.

— Vain yhteenkö liittyä, kuiskataan,
ja siinäkö onnemme taika?
Vain siinä, on toistuva vastaus,
vain siinä on kurjien pelastus
ja tulevien aikojen turva.

Ei armosta — siihen ei hyvyydet
tän maailman konsana riittäis,
vois muutella sorranta muotoaan,
mut orjuus orjuuden siittäis.
Omakohtainen orjutun valistus,
se vainen on vapauden perustus
ja ikuinen orjuuden loppu.

✣

Tuo oppi, mi haaveena tuomittiin
ja ivaten "huutajat hullut",
on orjien omaksi muuttunut,
on kansojen tutuksi tullut;
on syvähän siemenet uurtuneet,
on laajalle juuret jo juurtuneet,
se maailman puuksi on tullut.

Ja alla sen laulelut helkähtää
nyt huulilta vanhain ja nuorten,
ne kaikuvat kaduilla, myllyissä,
vainioilla ja povessa vuorten,
ne metsien raikkaassa ilmassa soi
ja merillä raikuu ne laulut, oi,
se laulu on vapauden laulu.

Sanat outoja on eri laulajain,
ne kaikuvat sadoin jo kielin,
mut sävel ja tunne on yhteinen,
sen laulamme yhtyvin mielin.
Jos myrskyn se uhkana mylvähtää,
suur' rauha sen pohjalta helkkyää
ja vapauden päivien riemut.

Ja aika on tullut jo hedelmäin,
verikaste ne joudutti varhain,
maa maalta ne käsihin tuuleentuu,
enin sorretun saalis on parhain.
Joko aikamme on tahi myöhemmin,
on kerran se edessä kuitenkin —
kehityksen ei pakkoa väistä.

Tee työtä ja aikasi ymmärrä,
ole rohkea oikean vuoksi,
vedä joukkohon veljeä uinuvaa
epätoivoista lippusi luoksi.
Ja ilma jos kotoinen ahdistaa,
pääs nosta ja katsahda maailmaa
ja taasen on mielesi ylväs.

Saiman Vappujuhlaan 1920

Taas saapui kevät nuoruusintoinensa
maaraukan luokse hymyin, kukkasin,
sai vanhus raihnas jälleen nuoruutensa
ja elontulta jäisiin suonihin;
taas ilon pienet purot pulppuilee
ja voiman virrat, kosket kohisee,
taas seestyy ilma, taivas avartuu
ja hymyyn pyrkii yrmy ihmissuu
ja vapautta kaipaa hän.

Niin, oikeutta, kaikki muu on halpaa
ja puuttuu vapaus kun puuttuu tuo;
ne jotka toisten onnentietä salpaa
ne kirousta jatkuvata luo;
ne vievät keväältä auringon
ja tuovat surun, missä ilo on;
ja jos ne saavat siten kapinaan,
niin totta sorretuill' on oikeus puolellaan
ja tunnon laki, jos ei maan.

Pois huoli halpa murjomasta mieltä,
pois pelko alhainen ja murhe muu,

vaan kuunnelkaamme kevään, voiman kieltä,—
tää meidän päivä on ja toukokuu!
Tunnetko sykkivän sen valtimon
mi liikuttaa maan voimakoneiston
ja joka hetkeksikään laattuaan
halvaannuttais kaiken kerrassaan.
Se köyhälistön mahti on.

Käy merten yli myllertävät tuulet
ja täällä rannat vastaan raiahtaa,
sä vuoroin tuolta turmanviestin kuulet
ja vuoroin toisen, joka tenhoaa;
sä vuoroin niistä murrut kyyneliin,
on niinkuin omaa rintaas viiltäisiin,
ja toisen kerran pääsi kohotat:
ne eivät sorrukaan, vaan voittavat!...
Se veljesveren ääntä on.

Ne toimivat, ne taistelevat siellä,
ne kaadetaan, ne kohoavat taas,
ne uskaltavat uljahalla miellä,
oi ihmisyys, sun nostaa valtikkaas.
Ne marttyyreinä, milloin tarvitaan,
sun vuokses käyvät uhrikuolemaan
ja saamme kuulla sankartekoja
joit' ei voi näyttää halpain maailma.—
Kuoleeko aate sellainen?

Voi kuolla pistoin, piinauksin liha
ja verta kapinoivaa vuotaa niin,
mut eipä sammu sorron vuoksi viha,

vaan siittyy vielä syntymättömiin:
ne hiileen kytevähän puhaltaa,
taas koston kokot maassa leimuaa...
Ei! Maailman jo työläisarmeijat
ne veritulvat voimin tukkivat
ja loppuu kauhun päivät nää.

Siis kuunnelkaamme kevään, voiman kieltä, —
tää meidän päivä on ja toukokuu.
Pois huoli halpa murjomasta mieltä,
pois pelko alhainen ja murhe muu.
Nyt toivon kirkkaat purot pulppuilee,
nyt voiman suuret virrat kohisee;
nyt mahtavina yhtyy työläisarmeijat
ja voittoisina eespäin marssivat.
Tää meidän päivä, voiton päivä on!

New Yorkin osaston 15-vuotisjuhlaan 1918

Käy elämä päivästä päivähän
ja vierintä vuodesta vuoteen
miten parhaiten kulkua ohjaillen
kera aikojen vuoksen ja luoteen.
Ja monesti pitkä ja raskas on päivä,
mut vuosikin mennyt — vain muistojen häivä,
mi vilahti ohi ja häipyi niin,
jäi taistelut unhoksiin.

Ah miksikä, huokaamme useinkin,
miks' aika niin vinhasti kulkee,
mut kehitys hitaasti taivaltaa,
joka askel sen tien joku sulkee?
Jos perannet esteitä kuinka sen tieltä,
jos kantanet kuinkakin rohkean mieltä,
niin väsyen kiroat toisinaan:
käy kehitys paikallaan!

Tai jospa se kävisi paikallaan,
mut taakse se hetkisin heittyy,
kuin myrskyn lyömänä tainnoksiin,
kuin usvihin, yöhön se peittyy; —

taas katsele kaukaista vastaisuutta,
taas odota toiminnan hetkeä uutta
lähteäksesi pohjalta uudestaan —
ja niin yhä uudestaan!

Riemumarssissa miksei se ryntää jo,
kun niin monet sitä jo halaa,
kun kansojen miljoonat odottaa,
sen parhaimmat kärsien palaa!
Niin miksikä? Siihenpä aina me jäämme,
vaan siitäpä taasenkin nostamme päämme:
Viel' enemmän valoa maailmaan
ja joukkoja toimintaan!

— — —

Taas elämme, riehumme myrskyssä
min vertaista mennyt ei tunne,
taas heitymme eteen ja taakse päin
ja jodumme viimeinkin — kunne?
Taas hämär' on heikkojen elämänretki,
yllätyksille valmis on jokainen hetki,
ei tietoa muuta, yksi varmuus vain:
ole kaikkehen valmis ain!

Niin, valmisna muuhun, mut yhteen ei —
ei konsana toivottomuuteen,
ei päivien synkinten tullenkaan
luottamuksesta päivähän uuteen.

Ken jättäisi toivon ja toiminnan sikseen,
ei taistelis, vihaisi edes lämpimikseen,
hän maailman jättää jo saanut ois
ja mennä jo aikaa pois.

Jos minulla este on edessäin
ja takana tarkotus pyhä,
ma yritän estehen murtaa pois
ja yritän niin sitä yhä;
ja jos se on yhteinen, taistelun muutan,
ma toisia, kaikkia avuksi huudan —
ja vuorikin siirtyvi paikaltaan
kun on kylliksi voimaa vaan.

— — —

Niin vieriköhön päivät ja vuodetkin,
työ moinen ei turhana raukee,
kun luotamme aikaan, ei hetkiseen,
alat voittojen suurena aukee;
on tuokio pettänyt, kohdannut haaksi,
vaan taistellen käytynä vuosien taaksi
on kehitys kulkenut eteenpäin
monet estehet rynnistäin.

Ja siihenpä silmämme luommekin
kun väsymys mieltämme painaa,
ja uutehen luomme sen toveriin
kun joku on riveistä vainaa,

ja uutehen päivähän luomme sen silloin
kun kohtavi raivompi pysähdys milloin, —
niin kaikissa vaiheissa luottaen
viime voittohon oikeuden.

Port Arthurin ja Fort Williamin kesäjuhlaan 1919

Tunsin ilman uhkaavaksi,
pilvet painoi päällä pään,
tiesin myrskyn nousevaksi,
ratkeavaks rajusään.
Tiesin, vuotin — vasta uskoin
kun jo ilmat elämöi,
pilvet vyöryi veriruskoin,
idän taivas tulta löi.

Tunnen vuorten tutajavan,
repeävän pohjanjään,
valtamerten meuruavan,
jymyn käyvän etelään.
Kuulen laulun: muista valas
piinoin vannomasi näin:
juuret ylös, huiput alas,
pyhät pylväät toisin päin.

— — —

Vaihein vierii virta ajan,
milloin tyynnä uinuen,

milloin nousten kuohuntahan,
raivopäänä rynnäten.
Nyt on myrskyaallon vuoro,
korkealle kuohut lyö,
murtavien voimain vuoro,
uutten uomain luomistyö.

Eespäin! pohjakuohut pauhaa.
Alas esteet, mitkä lie!
Ennen lepoa ei, rauhaa,
kun on vapaa valtatie.
Usvat revin, pilvet ratkon,
päästän päivän, auringon,
ihmisorjan kahleet katkon,
vapahaks' sen aika on.

Työn on maassa voima, valta,
sen ma nostan kunniaan
ylös orjan ikeen alta
oikeutensa valtikkaan.
Jopa vaivan vainioista
onnen nousevaksi nään,
kun ma orjantappuroista
päästän elon tähkäpään.

Kuuntele en mahtavinta
sortajata linnassaan,
voimani on — kansain rinta
heränneenä kuohuntaan;

ihmisyys on kuninkaani,
älyn ääntä kuuntelen,
vapaus on isänmaani,
siinä elän, iloitsen.

— — —

Veli, sisko! Virran suulla
seisot, kuulet jyminän,
kuulet, ehk'et tahtois kuulla,
tunnet virran vetävän.
Asetutko sitä vasten
silmät, korvat sulkien,
tahi kera pelokasten
pyrit — minne — lymyten?

Turhaa! Anna virran viedä,
valvo, toimi siinä vain,
viitottua valtatietä
rohkeasti eespäin ain.
Siinä voimas pisaraiset
yhteistyössä uhroa,
miljoonat ne samanlaiset
luovat voimanvirtoja.

Kuulet hätähuudon soivan:
ihmisyyttä auttakaa,
kaatumass' on kaikki pyhä,
hukkuu sivistys ja maa! —

Naura sille, se on tuhkaa
mammon-papin viskomaa,
Frodea kun tuho uhkaa,
Grotten orjavaltikkaa.

Meille ei tää myrsky pauhaa
hävitystä, kuolemaa,
mutta elämää ja rauhaa,
vapautta ihanaa;
ihmisyyden päivää uutta
jälkeen kärsimysten yön,
valoisampaa vastaisuutta
kera rauhan sekä työn.

Peljätköhön sitä konna,
jolla pelon syytä on,
mutta mepä pelvotonna
käymme kalpaan kohtalon;
Sinä, minä — emme yksin,
voimamme on yhteys,
joukot nousee käsityksin,
kansat liittää veljeys.

Missä yhtä murretahan,
siihen toiset rientää jo,
kauas, kaikkeen maailmahan
koskee yhden kohtalo.
Mitä kansaa, mitä kieltä?
tuota eipä punnita.
Se on vallankumous mieltä,
se on luokkatuntoa.

Mesaba alueen kesäjuhlaan 1916

Kolkkoa on ajan laulu,
hyytä henkii sydämeen,
sääli väsyy, uhma kohoo,
viha pyrkii vireeseen;
taikka — tylsyy ihmisparka,
vihaa ei, ei rakasta,
lihan kipua ei tunne
eikä hengen vaivoja.

Niin on kolkko ajan laulu
johtamana mammonan,
kansat riehuvat sen tahtiin
verin, hengin, katsohan.
Kaamea on kalske tuolla
missä kiihkein käypi työ,
missä mammon asejoukot
raudoin rauhan kättä lyö.

Suur' on siellä surman saalis,
haudat huimat tarvitaan,
kansat haudan kaivajina,
sukupolvet haudataan:

Vanhain tuki, turva lasten,
siemen syntymättömäin,
auran voima, koneen mahti, —
verot vaan jää jälkeen päin.

Joka päivä kiidättääpi
viestit turman sanomaa,
jolle yksi hurraa huutaa,
toinen huutaa: kostakaa!
Osat vaihtuu vuorotellen
eikä lopu koston syy,
ihmispovissa vaan kasvaa
musta kaiken tuhon kyy.

Sekoo rajat sodan, rauhan,
murheen, ilon kyyneleet,
hyvä työ ja teko paha,
toisin käsin toista teet:
rauhan miessä rauhan työssä
taot aseen toiselle,
valat kuulat, varustukset,
toimehensa laitat ne.

Panet niihin huoles, hikes,
voimasi ja taitosi,
iloisena vielä siitä,
että työtä riittävi,
koska se on ilo äidin,
onni lasten — eikö niin,
joten siinä unohdutkin
unelmihin somimpiin...

Niin kolkko on ajan laulu,
routa uhoo sydämeen,
sääli väsyy, toivo sammuu,
viha jäytyy vireeseen.
Jos ei kestäis mielenmaltti,
jos ei järki hallitseis,
pian minun, pian sinun
hurja koston laine veis.

Nousis metsä Kullervoja,
syntyis suuri synkkä työ,
huutais veri piinoin piesty:
tulkoon kuolema ja yö!
Loppukoon jo! Käyköön tuho
joka repii juurineen,
niinkuin syyttömän se kaataa
sattukoon se syylliseen!

— Alas sieltä kukkuloilta
tänne laakson pohjahan,
areenalle, ase käteen,
miesi miestä vastahan;
katsotahan kumman veri
kirkkahammin kimmeltää,
syyllisen vai syyttömänkö —
tasa-arvoa on tää!...

Järki kylmä, järki kirkas
puhun ahjoon tuliseen:
Ei niin! Kuluis vuosisata,
maailma sais ennalleen.

Historian, jota luomme,
perustus ei ole se:
valistus vain kulmakivi,
kehitykseen luotamme.

Tie on pitkä, raskas, tyly,
hidas, jos niin sanotaan,
moni uurastaja uupuu
toivotonna matkallaan.
Mut ei muuta tietä löydy,
oikeata, varmaa niin,
verikoston tie on väärä,
raudan laki koeteltiin.

Sattui tuho tekijäänsä
ajan takatalvena,
palas kosto orjuutena
nousevassa polvessa;
saapunut ei rauha vaikka
verta kuinka vuotikaan, —
ase jäi ja orjuuskahle,
maailma on ennallaan!

— — —

Kun on aika uhkaavata,
perustelmat pettää voi,
kuuluu valpas järjen neuvo:
lippuasi vartioi!

aatettasi, niin ei hätää
vaikka kuohut yli käy,
siin' on aina ankkurimme,
viitta, kun ei muuta näy.

Taas kun — ehkä viime kerran —
kansat kuuli mammonaa
suoden sille synkän uhrin,
ihmisyys taas kohoaa;
aukeaapi kansain silmät,
sydän rohkeammin lyö,
alkaa uuden ajan luonti,
rakentava rauhan työ.

Silloin meidän lippu liehuu
puhtahinna, ylinnä,
ikirauhan aattehena,
kansain veljessylinä.
Silloin kiitos siitä niille
jotka säilyttivät sen
mielenmaltin varmuudella,
järjen ääntä kuunnellen.

Mielenmaltin — mut ei että
pelvoin väistää toimintaa,
että väärä hyväksyä,
oikeutt' ei julistaa;
järjen ääntä — mut ei että
tunteen pitäis olla vait,
että kaavoin kankistua,
kumarrella kaikki lait.

Ei, vaan toimin, kaikin voimin
tiedon asein iskeä,
olla ajan kanssa nuori,
eespäin, eespäin rynnätä;
antaa sydämen ja tunteen
lämpimänä sykähtää,
hehkua ja innostua —
se on vasta elämää!

Elämä ois kylmä, ruma,
liian kolkko ellei se
sydämemme tunteen tulin,
aattein, toivein lämpene,
niin, ja ellei taistelussa
lämmittäisi — toveruus.
Olkoon se siis aina luja,
aina lämmin, aina uus!

Massan kesäjuhlaan Worcesterissa 1919

On loppunut myrsky, ne sanovat,
taas ihana tyvene seuraa. —
Mut miksikä jyrisee, lyö salamat
ja meri niin vaahdoten meuraa,
ja miks hätätorvia soitetaan
ja ulvonta käy ulapalta
ja kalveten taivasta katsellaan...
Ei, myrskyn on, myrskyn on valta.

On loppunut sota, niin sanotaan,
työ ahkera ala, on rauhaa! —
Mut miksikä urhot on satulassaan
ja rumpujen pärrytys pauhaa,
miks säilät ja pistimet, panssarit
ei katoa silmien alta
ja strategioiss' ovat kenraalit...
Ei, sodan on, sodan on valta.

On oikeus maailman voittanut,
vapaus ikiaikoihin asti,
uus aika on kansoille koittanut,
käy toimehen siis pontevasti! ..

Haa! Kansat on kansojen orjana,
ei päästetty heikkoa alta,
on kirjoitettuna miekalla:
luja olkohon orjuuden valta!

Jäi heikkojen oikeus häpeään,
vain voittajan oikeus on pyhä,
sai ihmisyys painaa ruhjotun pään,
kuten aina, ja kärsiä yhä.
Ei vaihtunutkaan viha lempeyteen,
ei paranneet isketyt haavat,
jäi maailman orjutut ennalleen
ja orvot ne itkeä saavat...

Mutta —
Yhä suuremmaks odotustuskassaan
käy elämänkysymys kumma,
yhä jyrkemmin vaatii ratkaisuaan
ristiriitojen synkeä summa.
Ei tyynnytä rautainen rauhoitus,
ei sellainen "huomenen koitto,"
ei pakko, ei petos, ei lupaus,
vaan totinen — oikeuden voitto.

Se peljätty myrsky jo mylvähtäin
nous tuolla ja niitti jo voiton
ja katso, ne piinatut siellä päin
jo näkevät huomenen koiton.
Ne näkevät viimeinkin ihmeten
miss' olivat voimien juuret:

sai yhteinen tahtonsa aikaan sen,
oli kuplia yksilöt suuret.

Tuo myrsky, tuo valo se peljättää,
se on tuomio orjuuttajille,
ne huutavat: maailma häviää
jos emme saa sulkua sille!
Ja kehityksen pyörään ne tarttuvat,
sen tahtovat taapäin vääntää,
mut turhaa, oi maailman mahtavat,
se menee — ja lehteä kääntää.

Se menee, jos kuinkakin tuskaillaan,
ja vauhti sen kiihtyvän näyttää,
se menee ja vie teidät mukanaan,
se jumalten tahtoa täyttää.
"Ne jotka sen etehen asettuu
ovat ylpeydessänsä hullut,
ne reväistään kuni kuivunut puu,
on tuomiopäivänsä tullut."

Syy ei ole meidän, oi ylpeät,
te kylvitte verta ja tuhkaa,
vaan kylvönne hedelmät kypsyvät,
syyn seuraus teitänne uhkaa:
vuostuhanten vaivat ne pakahtuu,
sukupolvien tuskat ne ratkee,
ikisynkeät valheenne paljastuu
ikiorjuuden kahleet ne katkee.

Mut rauhoitu syyllinen, rauhoittukaa,
on lempeät kostajan haavat,
ei oikeus sorru ja ei huku maa,
ne vasta nyt voimansa saavat,
ja teidätkin, teidätkin nostetaan
viel' loasta turmeluksenne
ihmisyyteen ja onneen ja kunniaan
ja tulette — vertaisiksemme.

Ken kuokkinut maailman pellot on,
sen muurannut linnat ja pylväät,
saa olla se suuresti taipumaton,
saa olla sen askelet ylväät.
Ja hän, jolle yhäkin jätetään
tän maailman asutuskunto,
yli kaikkien saapi hän nostaa pään,
suur' ollakin arvonsa tunto.

On alkanut kaaos, se minnekkä vie,
kun kerran se tyyntyen raukee,
mut viitottu sille on mahtava tie
joka kansalta kansalle aukee:
käy itse jo onneas ohjaamaan
ja sortajat tieltäsi paina,
työkätesi aseta valtikkaan
ja hallitse, hallitse aina.

Luo valta, min lippuhun *vapaus*
sana kirjoita vääräntäjättä
ja sen alle ankara *velvollisuus*
ja *oikeus* järkähtämättä.

Ne kolme, ei muuta, mut yksikään
jos valtasi lipusta puuttuu,
pois toisetkin huoletta pyyhkäistään,
se orjuuden lipuksi muuttuu.

Intolan, Ont., osaston talon avajaisiin 1918

Oletteko koskaan kuullut
tätä hauskaa tarinaa:
kaupunki on elon pohja,
sieltä kaikki hoivan saa,
se se kaupoin, rahoin, tehtain
pitää yllä meiningit,
elättääpi kaikki tyyni,
myöskin maalla farmarit.

Aina totta toinen puoli, —
mutta jääköön leikki pois;
kuinka ilman farmaria
kaupunkia olla vois:
pysähtyisi tehtaan pyörä,
kaupan ovi auki jäis,
autioksi palatsitkin —
maalle, maalle riennettäis.

Kamaraan sen kiinni käytäis
häveten ja nöyrtyen, —
totuus tässä on niin lyhyt
ja niin yksinkertainen.

Maa on kaiken elon äiti,
maa ja viljelijän työ,
joskus on se hyvä muistaa
jokaisen ken leipää syö.

Joku jutun farmarista
kääntää hiukan toisin päin,
jutteleepi vakavasti
päätään pudistaen näin:
Farmari ei suinkaan sovi
rehtiin työläisjoukkohon,
niinkuin kamasaksat muutkin
heidän riistäjä se on...

Onpas tässä kumma paikka
käänsi jutun näin tai niin,
farmari ei siten sovi
taivaaseen ei helvettiin;
muut on sitä, muut on tätä,
hälle tyhjä paikka jää;
sellaisen siis lienee paras —
hallitukseen rynnistää!

Mutta uudisfarmaripa
itse miettii asiaa,
tuntee, mistä järjestelmän
pakkokenkä puristaa,
huomaa, minkä luokan kanssa
pyrkimykset yhteen lyö,
mihin sopii, mihin täytyy
hänen liittää yhteistyö.

Samat epäkohdat, riisto,
jopa riisto erittäin,
mikä palkkatyöläistäkin
koskee häntä kaikin päin;
ylen työtä, leipähuolta,
velat, verot vaivanaan;
olot laihat, päivä pitkä,
tuskin suunnuntaitakaan.

Työ on työtä; siitä vainen
karttuu onni, elämä;
mitä työtä, missä teemme,
tuosta eipä kiistellä;
kun vaan hyödyn työ ja kansa
oikeuksiinsa saataisiin,
häpeästä, orjuudesta —
siinäpä me yhdyttiin.

Elää meidän hartioilla
loisto-joukko summaton,
toimetonna tuhlarina —
siinä kiistan syytä on;
siihen valuu työmme heelmät,
jopa vielä enemmän:
köyhyytemme lisäks saamme
orjuutuksen häpeän.

Miten syöstä harteiltamme
taakka syöpäläisien,
taakka kohtuuton niin kantaa,
taakka häpeällinen;

miten saada vallan ohjat,
solmuruoska käsistään?
Siihen vastaus on yksi,
jossa pakoin yhdytään:

Vainen proletariaatiin
lujan yhteistoiminnan,
vainen vallankumouksen
tämän luokan luomana.
Mutta siihen vainen tieto
kansajoukot kasvattaa.
Siispä ensi taistelumme:
valistua, valistaa!

Koota kaikki lipun alle,
ei vain vanhat, tukipuut,
mutta nuoret, intomielet,
lapsukaiset naurusuut;
kaikki, joiden tämä päivä
huojennusta huokajaa,
kaikki, joiden tulevaisuus
pelastusta odottaa.

Siihen mekin kohdastamme
kilvoitellen pyritään,
kun on suoja tuulta vasten,
kun on katto päällä pään.
Tiedon murut, taidon oras
täällä suojan saakohon,
kaikki punalipun alle —
siinä ohjelmamme on.

Vappujuhlaan Fitchburgissa 1917

Aika on tuhon ja kuoleman kauhun,
aika on hirveän punaisen naurun,
haavojen aika ja hautojen aika,
hautojen suurten ja haavojen syväin,
tunteiden aika ja tekojen aika,
tunteiden, tekojen pahain ja hyväin.

Tuhon ja kuoleman toukokuu
ja suurten toivojen toukokuu.

— — —

Niin moni, niin moni, joll' oli äsken
elämänuskallus kaunis ja suuri,
niin moni, joll' oli juurtunut syvään
luottamus ihmisyyteen ja hyvään,
joille hän rakensi maailman rauhaa,
on maahan nyt lyöty ja kaikkialta,
sydämestä ja maailmalta,
elämänturhuuden pasuunat pauhaa
kaikentuhoa kiehtovin kielin:

— Anna jo mennä, anna jo mennä,
ei ole enää arvoa millään!

Kuolemantielle jo kulkusi ohjaa,
ei ole enää elämällä pohjaa!

Turha on kylvää, tuho sen niittää,
turha on muurata, hävitys sen murtaa;
turha on toimia, turha on toivoa —
kaikki on mennyt ja kaikki ne menee!

Ei ole enää mitään pyhää,
ei mitään väärää, ei mitään määrää —
kaikki on oikeata, kaikki on väärää.

On turhia ihanteet, turhia aatteet
ja ylevät juhlat ja juhlavaatteet, —
valistus on valhetta, ihmisyys on ivaa,
pimeys vaan iankaikkinen totuus
ja raakuus ainoa elämän pohja, —
ne yksin aikojen vaiheissa säilyy,
muu kaikki hetkien harhana häilyy.

Jos elää, elää verisin nyrkein
— raakuus ja rauta, muu ei nyt auta! —
tai lyötynä kurjana kuolla;
saakohon loputkin maanpovi ahnas
tai meri, tuo huikea hauta!

— — —

Noinkohan taipua, noinkohan taittua?
Ei, ei vielä viimeinen turmio tullut!
Jos hävitys on hirveä, jos teot hullut,

niin hammasta purren, vaikkapa surren
ne täytyy vieläkin kylmänä kestää
ja itsensä sortumus uljaana estää.

Jos kaatui kaikkea kaunista paljon,
jos toiveet petti ja ihanteet sortui;
jos meni miestä kuin hallayön viljaa,
jos meni naista niin suremalla hiljaa;
jos meni verta ja hävisi työtä
ja ei jäänyt orvoille leipää syödä —
ja kauhut jos kaikki näin maailman täytti
ja ihmisyys tyyten jo sortuvan näytti,
jäi vielä aika ja elämän itu — — —
Jäi vielä aika, mi uutta luopi
ja toiveet, jotka se mukanaan tuopi.
Jäi vielä pisara uljasta verta
ja terveitä aivoja rohkeihin päihin
ja ihmisyys — jäipä se vieläkin näihin.
Ja jäi ennen kaikkea — perintö suuri,
tän ajan kaamea opetus juuri.

Tuo, jota ei voitu tiedoin välttää,
on ajan tuomitun hirveä hauta
ja nousevan verinen astinlauta.
Kun näin maailman liittehet ruskaa,
se uuden on maailman synnytystuskaa!

Kas, istuimet jo itsevaltiuden horjuu
ja valtikat polttavat kantajiansa,
kruunu on raskas jo yksilön kantaa,
siihen jo tarvitaan — kansa.

Korvenlasten koulun avajaisiin

Vanha tarvitseepi sauvan tuekseen,
nuori tiedon, taidon, ihanteen
matkasauvakseen.

Maailma on viisas nykyään,
se paljon tietää, paljon taitaapi
ja paljon eläjältään vaativi.

Muinen tultiin toimeen tulitikuitta, —
vain kivi kalskahutti kipinän
ja taula tuprahtihe kytemään.
Nyt ei tyydyttää voi semmoinen,
nyt hopummasti tulta tarvitaan
ja enemmän, ja enemmän.

Ei riitä kitupiikit, kynttilät,
ei tervaspäreet, kiuasvalkeat,
nyt suuret tulet loimottaa,
nyt sähköt palaa — salama
on pudotettu taivaalta
valaisemaan ihmismaailmaa;
maailmaa, miss' ankara
käy elon kiivas kamppaus,
taisto, riisto, heikon nujerrus.

Niin maailma on viisas nykyään
ja siksi vaativi se selvän pään,
pään järkevän ja tietoisen,
pään sellaisen,
mi edess' sekavien laskujen
ja hämärien elon ongelmain
ei mykäks jää, vaan ratkoen,
arvostellen, punniten,
laskien ja selventäin
ain murtaa tiensä eteenpäin.

On kultaa joka tiedonjyvänen
ja taidon hituhyvänen,
on kultaa järjen tajunta,
kun sill' on tieto pohjana,
on paikallaan:
kylmä järki kylmään maailmaan.

Mutta malta — elämä
käy tuhansissa väreissä
ja puolta siitä tunne vallitsee
ja puolta siitä sydän hallitsee
ja sen on kera ilot, ihanteet.
Koulu, mitä sinä silloin teet? — — —

On lapsen sydän niinkuin vaha,
piirtyä voi sinne hyvä, paha,
piirtyä voi sinne valhe, rumuus,
väärä uskotus
tai — totuus, kauneus.

Sen osan tälle koululle
myös ohjelmana annamme,
se että nuoreen sydämeen,
kun kylvää sitä siemeneen,
myös kylväis oikeuden tuntoa
ja ylevätä ihmiskuntoa,
totuuden tietä osottais.

Tehdyksi kaikk' ei tule vieläkään,
kodille paljon tehtävätä jää.
Vaan koti, koulu, kun ne rinnakkain
ja sointuisasti työskentelee vain,
ne kunnon kansaa kasvattaa.
Ja miss' on kansa sellainen,
se on onnellinen maa,
ja siitä joka kotinen
myös osan omaksensa saa.

(Ikävä totuus on, ettei nykyiset koulut voi työskennellä sopusointuisesti valistuneiden työläiskotien kanssa. Siksi on lisättävä):

Kun ei koulu oikeata
elontietä näytä,
niin on kodin asiana
neuvomahan käydä.

Voita siinä puolellesi
lapsen sydän, järki,
niin on harhaopetusten
katkeava kärki.

Massan kesäjuhlaan Maynardissa 1920

Kansain tapa ain' on ollut
kantaa mielen uhriaan
kunkin ajan aattehille,
jumalille juhlintaan, —
useimmiten alla lipun,
joka neuvoi kärsintään,
lipun, jota ajan herra
heilutteli yllä pään.

Intiassa oli muinen
pyhä tapa, kerrotaan,
jumalansa Juggernautin
ajaessa yli maan
kansan syöstä vaunuin alle
autuaana kuollakseen
taikka edes saadaksensa
uhrihaavat itselleen.

Joka vuosi vaunut vieri,
kansaa kaatui alle sen,
läheltä ja kaukaa riensi
uudet laumat uhraten;

verisenä Juggernautin
pyörät viilsi maata niin,
ilmass' oli juhlahumu,
hurmiossa riemuittiin.

— — —

Muuttuu aika, tavat, aatteet,
muuttuu tunto ihmisten,
muuttuu sekin, mikä äsken
oli totuus ikuinen;
monet jumalien templit
raunioina ovat jo,
monen uskon ikivakaan
sammunut on aurinko.

Niin on käynyt pyhän ristin,
joka nosti Messiaan,
joka aikanansa loitsi
ihanteita maailmaan,
joka oli orjain lohtu,
yössä toivontähtönen —
siit' on tullut vaivan risti,
lippu synkän orjuuden.

Nousemass' on järjen lippu,
älyn aika, aatteiden,
aika juhlain ylevämpäin,
ylennehen ihmisen. —

Mutta eikö Juggernautin
vaunut vieri vieläkin —
tuntuu niinkuin julmempana
yhäti ne näkisin...

Kävi tuhon, kauhun vuodet —
vaunut vierii yhä vaan,
ellei kansat riennä alle,
niin ne pakoin ajetaan.
Veri roiskuu... Juggernaut,
on mahtavata kulkus, oi!
Tuolla hirtehisen riemu,
täällä tuskan parku soi.

— — —

* * *

Juhlikaamme! Eipä meiltä
juhlatunne puutukaan,
sitä pauhaa ajan aallot,
sitä henkii ilma maan,
sitä lehdet kasoin kantaa,
sähkölangat lennättää,
sitä käsi tervehtävä,
joka sydän sykkyää.

Sitä huokuu hautakummut,
joit' ei aika umpeen luo,
sitä veren ääni maasta,
missä vieri vaunut nuo;

sitä vankikomeroista
kuiskii uljaat sydämet,
piinatut ja maansa parhaat,
tuhannet ja tuhannet.

Juhlikaamme! — — Vainko siksi,
ett' on tunne synkkä niin,
että silmä epätoivoin
katsoo päiviin kuluviin,
että asuu viha siellä,
missä onnen paikka ois,
että kuolontie on meidän?...
Eipäs! Pois se meistä, pois!

Juhlikaamme, koska oomme
kansaa päivän nousevan,
koska nousee jättiläissä
synkkä työmies maailman,
koska se jo käsin vapain
tuolla näyttää mahtiaan
kehotellen: yhtykäätte,
ryhtykäätte toimintaan!

Voima se on, joka kaiken
maailmassa hallitsee,
historian ääret piirtää,
ajan virrat vallitsee.
Se on teidän hallussanne —
kansan tahto, huomatkaa,
luokaa voima, luokaa kansa,
joka elää uskaltaa!

Eipä ehdy onnen lähde,
elämä on aina uus,
eikä aika elämältä,
sit' on — ijankaikkisuus.
Mutta rauha, mistä rauha?
Työmies rauhan rakentaa,
se se kansain kädet liittää,
maisen taivaan tarjoaa.

New Yorkin alueen kesäjuhlaan toukokuulla 1923

Eikö usein tunnu turhuudelta
leikki, laulelut ja huvi muu,
mutta arvokkaalta ajatukset
joiden alle melkein pakahtuu,
jotka lakkaamatta nousten kalvaa,
mieltä kuohuttaa ja katkeroittaa,
joihin lisää joka päivä tuopi,
että aina synkkä puoli voittaa.

Se on ajan merkki, ajan vaiva,
uho ilmassa kuin usva yön,
sitä hengitämme lepohetkin,
sillä myrkytämme tunnit työn.
Se on viha, syöpyneenä vereen,
kasvaneena leipään jota syömme,
viha, liittyneenä elämäämme,
ahjo aatostemme, pohja työmme.

Ei se ole lapsi eilispäivän,
viime vuoden, vuosisadankaan,
sen jo synkkä muinaisaika siitti,
henkiorja kantoi povellaan;

se on ajoilta jo faaraoiden,
se on syntynyt jo Roomaa ennen,
se on ollut surunlapsi loiston
joka hekumoitsi aikain mennen.

Vasta nyt se muuttuu selviöksi,
vasta ymmärrämme tämän kyyn,
järjen aurinko kun ihmisille
valaisevi vaivojensa syyn.
Vasta nyt tuo pitkä pyhä viha
leimuu faaraoita uhkaavana
kun se vaivattuja yhteen liittää,
niillä yhteinen on tunnussana.

Valveill' ovat joukot faaraoiden,
sotalaki maassa hallitsee,
pistinjoukot sulkee piirihinsä,
ihmisjahti, vaino vallitsee;
tuomioita, rääkkäystä, rautaa
vuoksi ajatuksen, sanan vuoksi,
joka toden lausui, teon näytti,
neuvoi aseetonta aseen luoksi.

Täyttyy vankityrmät — mutta suotta,
tyrmät eipä enää riitäkään,
totuuden jo tietää suuret joukot,
tuomita voi kohta joka pään;
metsät saisi hirtinpuiksi tehdä,
tyrmiks muuttaa faaraoiden linnat,
sillä samaa rohkeutta sykkii
kaikkialla vaivatuiden rinnat.

Valistusta eipä väkivalloin
enää vaiheteta pimeyteen,
tekemättömäks ei tehdä, minkä
historia piirsi lehdilleen:
Idän esimerkki vei jo varmaan
vallankumouksen aamunkoittoon;
sekaannuksen, vainon, veren alta
päiväpäivältä käy tiemme voittoon.

Niinkuin myrsky puhdistaapi ilman,
vaikka tuskin muuten sitä sois,
tosikoetukset luopi joukon,
josta kuona variseepi pois;
valtajoukon, jok' ei horju, taannu,
myrskyn tullen häily sinne, tänne,
joka uskaltaa ja joka tietää,
jonk' on virehessä joka jänne.

Sitä on jo — vainoin rääkättyä,
verikasteen läpi kulkemaa,
marttyyrien, sankarien sarja,
jolle täytyy tehdä kunniaa;
tehdä kunniaa ja tehdä seuraa,
olla verisisko, veriveikko,
taistelija uljas, uhrivalmis,
taikka — halpa, petturi ja heikko.

Rauhaa halajamme, jumalauta,
se on toivehemme ainainen,
mut ei rauhaa alennuksen ehdoin
ennen olleen taikka nykyisen.

Sitä vastaan sytytämme vihan,
järjestämme rivit raudanlujat —
joukot joita grottemyllyt jauhaa,
joit' on tulvillansa ryysykujat.

— — —

Voiko tällöin nousta juhlatunne,
vaikka sillä miellä yhdytään;
eikö ies paina, kalva viha? —
Juuri siksi — kohotamme pään!
Onko koskaan valtavampi voima
kuohuttanut ihmismeren pintaa,
onko koskaan aatteen ylevämmän
hehku lämmittänyt ihmisrintaa!

Onko ennen sorretuita siten
yhdistänyt side veljeyden,
että näkisivät pelastuksen,
voiton saapuvaksi kautta sen!
Onko koskaan tiedon varmuudella
nähty koittavaksi maassa ajan,
joka kirvoittaapi orjan kahleen,
joka kohottaapi köyhän majan!

Tulevaisuus — sulle kuuluu laulu
jota laulaneet on rohkeat,
johon kansat eri kielin yhtyy,
jota laulavat jo miljoonat,

joka maata tärisyttävänä
raiahtelee punalipun alta:
"Alas lyökää koko vanha maailma,
valta teidän silloin on!"

Tulevaisuus — ihmisyyden huomen,
työ ja ilo alla auringon,
vapaa kansa onnen ohjissansa —
lastemme se pyhä aika on.
Eikö tälle uhraus ja työmme
ylhin tuntein täytä tekijäänsä,
vaikka palkka kärsimys ja vaino,
jaloin antais — kaksi elämäänsä!

Punasiskon haudalla

(*Myöhästynyt seppele*)

Täss' seppele halpa sun haudalleis.
Vaan minne ne heitti sun, minne?...
Ah, löydänpä paikan sen piilotetun,
vie veriset jäljet mun sinne.

Vie jäljet, joita ei valkoset voi
pois pyyhkiä pinnalta Suomen,
ne jäljet on syyllisten kammona
kons koittavi — punanen huomen.

— — —

Mitä kaikkea siskoni kärsitkään
elos lyhyen mut ankaran tiellä,
sitä muistelen, murheella muistelen,
sen loppua uljaalla miellä.

Sua muistelen — pienenä, ryysyissä,
kun Pöyhiön raitteja kiersit,
olit hyljitty, näykitty, nälkäinen,
olit orpo ja itkua viersit.

Ja sitten — laps'aikasi onnekkain,
kun paimensit Pöyhiön karjaa,
kun vapaana hyppelit, laulelit,
nypit kukkia, maistelit marjaa.

Tuli talvi, jo terhensit kaivolla,
lumi lensi ja vihuri inkui,
olit hento ja mekkosi ohkainen,
vaan kaivonvintti se vinkui.

Näin sitten sun liinoja huljuttavan
talvijäisellä avannon suulla,
oli kätesi tuskasta turtuneet —
ei tainnehet käskijäs luulla.

Näin sitten sun pellolla köyrtyvän
selin polttavin leikaten viljaa
ja lapion varressa nöyrtyvän,
ojan jatkuissa huoaten hiljaa.

Tuli ilta, ei päättynyt päiväsi työ,
sinä saunotit suuret ja pienet,
sen tehtyä lehmiä huhuilit —
niin milloinka levännyt lienet.

Ja sitten ne päiväsi talviset —
vedit karstoja myöhäsin illoin,
kun muu väki istuksi levossaan —
mitä lienetkin miettinyt silloin.

Niin yhäti, kunneska unelmais
iki-ihanan saavutit kerran:
sait astua siskoni kaupunkiin,
maanmoukalta orjaksi herran.

Mitä polkuja kulkenut sittemmin,
mitä kärsinyt, tiedä en varmaan,
vaan että et kukilla kulkenut,
sen tiedän ja lopun ma arvaan.

Niin pitkälle kuin sua muistelen,
oi orjaksi poljettu nainen,
sinä vaikenit omista vaivoistas,
sinä palvelit, palvelit vainen.

Ja enkä sen nöyryytes loppuvankaan,
vaan ijäti kestävän luulin,
sun orjaksi uskoin ma sielultais,
siks hämmästyin mitä kuulin.

Oi siskoni halpa ja häväisty,
oi siskoni nöyrä ja heikko,
olit sittenkin uljaampi sielultais
kuin moni ylpeä veikko.

Sinä rohkenit, ei vaan nostaa pääs,
sinä rohkenit tarttua — rautaan,
sinä rohkenit puolesta vapauden
niin uljaana astua hautaan.

Sinä paljastit rintasi rääkätyn:
— Haa, pyövelit, antakaa tulla!
Ei kohoa rukous huuliltain,
te kurjat — voitto on mulla!

Veriruusuja vereni kasvattaa
puna joiden on puuntava taivaan,
o'at joiden on pistävä syyllisiin
ja saattava pyövelit vaivaan.

On päivä se tuleva, jolloinka
te seisotte pistinten eessä
ja partaalla kaamean hautanne
te ulvotte yön pimenteessä.

Veri verestä! Verellä lakaistaan
vaan Suomesta valkosten saasta,
ei ennemmin kansani rauhaa saa,
ei katoa orjuus maasta.

— — —

Sinä kaaduit... mut ruusut ne kukkivat
ja niitä on ympäri Suomen,
punahohde on taivaalla kauttaaltaan,
idänmailta on koittava huomen.

Ei muuta, ma pääni nyt paljastan
ja lasken tän seppelen halvan,
konsa marttyyripatsahas juurelle
voin laskea — voittajan kalvan.

Punanen veikko.

MIKAEL RUTASEN RUNOJA

Elämän virsi

Nyt kuulkaa, ihmiset, kuinka se soi,
tuo elämän mahtava virsi!
Se maan sekä taivaan tenhota voi,
pois rinnoista lähtevi kirsi.

Näin kuuluu kutsu nyt elämän,
se kutsumus kihtyvi yhä:
Sana tuhlaus pois, mutt' enemmän
tosi toimehen intonne pyhä!

Pois pankaa riutuvat aatokset,
jotka orjaksi painavi mielet!
Teill' eikö jo rintanne murheiset
ole kyllin ja kahlitut kielet?

Pois halvat yksilöpyytehet,
sama sortohan kaikkia sorsi!
Siks' pyrkimys olkoon yhteinen,
samaan kekohon jokainen korsi.

Pois arkuus, velttous, joutilaisuus,
nyt intoa saakohon rinta!
Proletaarien yhteinen urhokkuus
on köyhien onnen hinta.

Näin, näinpä se elämän käsky soi,
se ääni se täyttävi loukot,
se maan sekä taivaan tenhota voi
ja taistohon nostavi joukot.

Joukkojen nousu

Historiaa luodaan,
sen lehdet ihmisen sydänverin piirtyy,
valta kun maan kamasaksoilta siirtyy.
Kruunupää kuninkaat sortuvat lokaan,
mutt' ylimahdiksi nousevat uljaat
nuo, jotka ennen tunsivat okaan.

Kumouksen aallot
vierivät kuin kohu koskena kulkein,
maailman *ahkerat* helmaansa sulkein;
suojaten pieniä, heikkoja kantain,
kuin emo hellä lempien lastaan,
mutt' vihan säilästä konnille antain.

Suurta on nähdä:
Kuin kulovalkea astehet voittain
marssivat kumouskannelta soittain
urhojen urhot, mahtavat, ylväät,
joita ei tuntenut vuossadat menneet —
kestävät nyt kuin marmori pylväät.

Joukkojen nousu,
se hurmaa, kiehtoo ja intoa antaa,
auliina sorretut kaikkensa kantaa,

uurtaen kortensa yhteiskekoon.
— Miljoonat ovat kuin olis vain yksi,
kilvan kuin kiitävät sankeritekoon.

Historiaa luodaan...
Ei ole ajat kuin olivat ennen,
kehitys rientää huimasti mennen.
— Kenpä nyt tahtoin vastahan tarpoo,
ja eellä ei riennä, jäljessä sitten,
kumous kuin *jätin* askelin harpoo.

Laulu idästä

Niin uljaana nousit sä, idän urhea kansa,
vaikk' eessäsi estettä mont': vuossatojen sorto
ja ansa.
Punalippua liehuttain teon laulua lauloit,
rohkeena pelkäämättä sä kuoloa kauloit.

Sä kohosit kaaoksest' ikionneas armainta kohti,
mi taistohon velvottain sun eessäsi kauniina
hohti.
Sen eestä estehet mursit sä, oman itsesi nostain,
oikeudet elonmaljahan veres hinnalla ostain.

Tukipylväät tsaariusvallan alta sä uursit,
uhrasit kaikkesi, kalleimpas', kun työssäsi
puursit.
Kirvehet pyövelien, ei santarmihurttien elkeet
tuntoas säikyttänyt. — Päin ryntäsit katkoen
telkeet.

Niin uljaana nousit sä idän urhea kansa,
kirposi kahlehet sun, vuossatojen sorto ja
ansa!

Teon historian iki lehdet ihmehin täytit,
voimasi suuruuden maan kansojen ohjeeksi
näytit!

Ajan kutsu

Nyt virmakasta ratsuaan
aik' kiiruhtaa,
jo kiiruhtaa.
Ja ratsu nuori, vallaton,
kun siivet saa,
kun siivet saa,
se rientää huimast' eteenpäin,
mutt' aika seljäs haastaa näin:
— Mua seuraten
käy, ihminen,
tai taannut, jälkehen jos jäät!

Jo ratsuni sain lentohon
ja kiire on,
niin kiire on
mun matkan päähän päästäksein.
Nyt jouda en
sua, ihminen,
tiepuolehen jos siirryt vaan,
ja nahjus olet, vartomaan.
Siks' kiirehtäin
ain eteenpäin
käy rohkeasti seuraten!

Hän, ken mun kanssain kiiruhtaa,
niin seppelen
saa voittojen
ja matkan päähän ennättää!
— Pois velttous
ja valitus,
niist' pelkurit vaan tunnetaan,
joill' oma etu huolenaan
ain ompi vaan,
vaikk' halki maan
aik' kutsuu työhön, toimintaan.

Ajan laulu

Aika laulaa:
— Nouskaa uinuvaiset ihmislapset,
nouskaa katkomahan kahleitanne!
Nouskaa nuoret, nouskaa valkohapset
luomaan uutta omaa onneanne!
Jo on aika käydä yhteistyöhön,
uurtaa vaot yhteiskunnan juuriin!
Sytytellä valonsoihdut yöhön,
iskut lyödä sorron valtamuuriin!

Katso! Mitä näet: — Nälkää, tuskaa,
kadonnut jo oikeus on maasta;
grotten rattahissa luita ruskaa,
nostaa kurjuuskukkiansa saasta.
Vapaus ja ihmisyys on myöty
juudaspenningistä veren hintaan,
hyve, jalous on maahan lyöty,
vääryys saanut voitonmerkit rintaan.

Äidit itkee, sydän syytön huokaa,
lapset harhailevat mieron teillä,
vatsantäytteheks' ei löydy ruokaa,
niin on kurja orjan elo meillä!

Synkin katsein osattomat kulkee,
ajan herjat, kiroukset kantaa,
auvon surut sydämeensä sulkee,
kaiken sentään anteheksi antaa.

Antaa anteheksi, jälleen nöyrtyy,
vaikka rintaa kirvelöi ja viiltää,
vaikka varsi orjuudessa köyrtyy,
surunkyynel silmissänsä kiiltää.
Orjat yhä suosii orjuuttansa,
vihan vimmat tuonnemmaksi siirtää.
Näin tää halveksittu orjakansa
itse kuolintuomionsa piirtää.

Sanahelinä nyt maassa elää,
ihmisyyttä ajan valhe pilkkaa;
eihän lupauksin orjakaan voi elää,
meillä vainen tarvitahan Ilkkaa!
Ilkkaa rohkeata, tarmon miestä,
jok' tulehen voi kärsinehet nostaa,
jok' ei käänny pelkurina tiestä,
mutt' sortajille konnanteot kostaa!

Aika laulaa:
— Ylös yöstä murrosajan lapset
jo nouskaa katkomahan kahleitanne!
Ylös yöstä nuoret, valkohapset
luomaan uutta omaa onneanne!

Jo aik' on tullut käydä yhteistyöhön,
päin ryntäellä kohti uutta suuntaa!
Nyt sytyttäkää valonsoihdut yöhön,
niin vapauden aamu-auer puuntaa!

Iloitse sydän!

Iloitse sydän!
Jo yön yli valkeus hohtaa,
avokatsehin raataja raatajan kohtaa!
Niin ovat suorat kuin veljet ja siskot,
pois ovat sydämistä käärmeet ja liskot,
yhdessä vapauden esteet laukoo
ja onnen ovet aukoo.

Iloitse sydän!
Jo onnesi kauniina päilyy,
hiedalla vääryyden tukipylväs häilyy.
Ihminen väsyi tuskaan ja vaivaan,
tänne se luo oman, lastensa taivaan.
Ihminen herää, itsensä nostaa
ja pahat teot kostaa!

Iloitse sydän!
Sun aamusi auer jo puuntaa,
ihminen etsii jo oikeaa suuntaa!
Ken epäillä voisi, meidän on voitto,
meidän on nouseva huomenen koitto,
koska on herännyt ihmisen tunto
ja suuri sen kunto!

Työ

Alle lyijyharmaan vaskivuoren
kahlein kytketty on jättiläinen,
vuotten vieriessä ompi kuoren
kovettanut ajanrouta jäinen.
Tavantakaa asujamet vuoren
salakatseet syvyytehen heittää:
voiko luottaa vahvuutehen kuoren,
hyvinköhän vangitun se peittää?
— Hyvinköhän? — Jättiläinen liikkuu
huojahtavat vahvat perustukset,
tuetta jo vailla vuori kiikkuu,
ponnahtavat auki rauta-ukset.
Auki ponnahtavat! Vuori siirtyy,
ylähällä kaikuu huudot hurjat.
Vihanuurre vangin otsaan piirtyy:
— Tuomionne saatte kurjat, kurjat!

Liebknecht'in muistolle

Seisoo pelvotonna uljas mies
vaikk' ajan hirmut riehuu ympärillään
Sen viha kiihtyy, tulta silmät lyö,
kun niin pimeä on Saksan yö
ja kansa kulkee hallan routimana
kantain raskahinta elon taakkaa.

Seisoo pelvotonna uljas mies
ja yli ristiriitain tähystää
hän miettien, ei sydän säiky sen
vaan kuolemaakin katsoo uhmaten.
Mutt' kansan kohtalo tuo surettaa
ja syttää rintaan vihan salamat...

Seisoo pelvotonna uljas mies,
ain' valmis iskemään ja iskeekin.
Jo tulikuulin sanat kirpoaa
huulilta miehen: — Hädässä on maa!
Kenessä hitunen rautaa, tulta
kätehen ase viipymättä nyt!

Kätehen ase, muu ei auta
kun tuho maata uhkaa, kansaa sen!
Mies tehdä voi, mit' käskee terve pää
ja minkä oikeaksi ymmärtää!
Mutt' syrjään tieltä, pelkuri ken on,
vapaus kun vaatii taistohon
ja aika kutsuu uhman miestä vain!

Tulehen urho johtaa joukkoaan,
kuin ennen muinoin uljas Spartacus.
Urheena joukko eespäin kiiruhtaa
tärisyttäin sorron maailmaa.
Yks toivo, pyrkimys luo innostusta:
—Vapaus voittohon tai kuolo eestä sen!

Seisoo pelvotonna uljas mies,
kasvoissa pelon hiventä ei näy.
Salassa häntä väijyi murhaaja,
mi pyövel'hallituksen palkkaamana
lähetti kuoliniskun verisen.
—Näin sortui köyhälistön urho uljain.

On kuollut Liebknecht, mutt' aate elää
ja opetukset, jotka antoi hän.
Nyt Saksa elää häntä muistaen
ja maailma sen ääntä seuraten
jo taistoon rientää, murskaa sortajat
ja kostaa, kostaa eestä marttyyrein.

Jeanne Labaurty

Sukusi helmi kaunehin
sä olit ja myös suloisin;
älyä silmäs säteili
ja otsas tyynnä väreili.
— Ol' tahto uljaan sankarin
suur tytär kommunin!

Ja kommunaardein henki tuon
loi sieluhusi elon vuon.
Tiet' isiesi viittomaa,
jot' urhoin veri kaunistaa,
sä kuljit rohkeest' taistellen,
suur tytär kommunin!

Sun lempeäsi Ranskan maa
ei yksin saanut omistaa;
myös Europa ja Aasia,
mit' ovat kansaa, heimoa,
heit' omanasi lemmit ain,
suur tytär kommunin!

Jaloa, suurta työsi sun
ol' ihmiskunnalle, sä kun
tiet' viittoelit oikeaa,

jonk' kautta kansa onnen saa
ja vapauden kultaisen,
suur tytär kommunin!

Sun henkes' suurta hehkua
janosi kansat, maailma.
Ken kuulematta olla voi
sun äänes tenhoten kun soi.
Sä lapsi parhain Ranskan maan,
suur tytär kommunin!

Mutt' uljuus, jalous ei saa
tok' maailmassa asustaa;
ei tosi onnen eestä työ,
sen maahan vihan vitsa lyö
ja kaataa urhon uljaimman,
suur tytär kommunin!

Valkosudet Ranskan maan
sun tuomitsivat kuolemaan.
Mutt' veres syyttäen nyt soi:
myös naisen murhata ne voi,
joit' johtaa vietit alhaiset,
suur tytär kommunin!

Oi tytär suuri kommunin
sun nimes nimeen sankarin
on liittynyt ja elää ain',
mutt' murhaajilles ennustain
kostoa kerran nousevaa,
suur tytär kommunin!

Hän

Hän nauroi, lauloi ja haastoi,
oli onnenlapsi hän ain,
ja murhe kun toisia raastoi
hän nauroi ja lauloi vain.

Oli riehakas luonteeltansa,
valitusta ei huulillaan,
mutt' suurta ei suvultansa,
oli sorrettuja hän maan.

Hän nauroi, lauloi ja telmi
kuten onnekas nauraa vaan,
ilon hän oli aihe ja helmi
— kevätveitikka loistossaan.

Mihin joukkohon hän vain kulki,
katos murhe ja huolet pois,
ilon huomahan surevat sulki,
kuten lääkäri parhain ois.

Punavangille

Olet teljetty vankilamurjuihin,
on vapaus riistetty sulta,
suur vapaus, jota niin lemmit sä,
joka sulle oli kallehin kulta.

Olet teljetty vankilamurjuihin,
kirokuolema ylläsi häilyy,
mutt' tyyni sä oot, jopa ylpeäkin,
ja toiveita otsasi päilyy.

Sopu, rauha sun tuntoas hallitsee,
tihutyöt ei pelkoa nosta.
Hyvin teit, olit oikean puolella sä,
omatunto ei tuskilla kosta.

Olet teljetty vankilamurjuihin,
viel' sullekin vapaus koittaa.
Oi kuuntele! vapauskannelta
jo työläisarmeijat soittaa!

Kevät laulu 1919

Sitä laulua, kärsivät kuunelkaa,
joka nyt niin suurena helää!
Se laulu se miljoonat taistoon saa,
mi sorretun rinnassa elää.
Maan halki nyt kulkevi humaus,
ajan uuden se tuulahdus.

Sitä laulua, kärsivät kuunelkaa,
jota laulaa kansojen kielet!
Siitä laulusta intoa, hehkua saa,
sepä lientää surevat mielet.
Luo ajatar keväistä voimaa jo,
vaikk' suuri on ahdinko.

On suurta nyt tekeillä! Aurinko
punapurpurin taivaalta hohtaa.
Kas sorretut yhteen liittyvät jo,
tover taistossa toverin kohtaa.
Ja joukko nyt urhea vapauden
käy rohkeena taistellen!

Se uskoa luo, luo elämää,
luo uutta se intoa, mieltä,

jo ryskyin murtuu talven jää,
pois syrjään häilyvät tieltä!
Näin saapuu kansojen vapaus,
tasa-arvo ja oikeus!

Ja vapisten joukkio mahtavain,
jotka tallasi köyhien onnen
saa nähdä nousua miljoonain,
sen voiman, tarmon ja ponnen.
Nyt vihdoin rinnoissa orjien
on herännyt ihminen!

Työn jätti jo hehkuu ja elämöi,
se jätti on syttynyt vihaan,
jota jumalat hylki ja sortajat löi
verihaavoja kärsivän lihaan.
Nyt niinkuin tuulena rynnistäin
se rientävi eteenpäin.

Kevät laulua, kärsivät, kuunelkaa,
ajan viisari aamua näyttää.
Ja kohta se kansojen kevät saa,
joka sorretun toiveet täyttää.
Harvojen valta luhistuu
ja ihminen uudistuu.

Muurahaiset

Sattui kerran ihme varsin vakaa,
tekivätpä muurahaiset tenän,
kuhnurit kun aina jouten makaa
parhaat herkkupalat eessä nenän.
Jo on kuhnurien tullut vuoro,
kaikui aivan radikaalisesti
muurahaisten kapinoiva kuoro,
lopettaa tuo mässäilevä kesti.

Kuhnuritpa tuosta äkämystyi,
kapulan saa muurahaiset suuhun.
Ne ken heistä kiihottajaks' pystyi,
pannaan roikkumahan — hirsipuuhun!
Jos nyt kaikilla on sanan vuoro
menee koko järjestelmä nurin.
Loppuu kyllä suurisuisten kuoro
oikeus kun antaa heille kurin.

Mittas oikeuden vaakalauta,
mittas ihan ansioiden mukaan,
siin ei sinnistely hevin auta,
eikä suuta tulkuttaa saa kukaan!

Nyt on muurahaiset pintehissä,
puhdistus on suoritettu hyvin.
Radikaalisemmat ovat missä,
siellä miss' on turmankuilu syvin.

Muurahaiset ovat vaiti aivan,
eihän oikeutta vastustella sovi,
mutta sentään polttehissa vaivan
kuohahtelee kapinoiden povi.
Jo nyt aavistavat kuhnuritkin:
— Alkaa kuumentua kovin keko,
nekin jotka matas maata pitkin
hereille on saanut tämä teko.

Kiannolle

Sua suureks' ylistivät tosiaan,
kun runoratsus kiiti orhin lailla,
ja lauloit kansan valtaa maailmaan,
sen kansan, joka sit' on ollut vailla.

Suur-Suomen onnea sä huusit niin,
et' neuvostojen Pietarikin horjui.
Myös valko-Suomi yhtyi säveliin,
se käskystäsi punahirmun torjui.

Mutt' ajat muuttuvat, on totta tuo
jo vatsassasi tunnet suurta pulaa
nyt takana ja edessäs on suo,
ja vähä kamara sun altas sulaa.

Kai nyt jo opit läksyn viisahan,
kun kerran elänyt oot aikaan tähän:
— Ei luottaa kiitokseen voi maailman
ja ystäviin voi luottaa yhtä vähän.

Ritolan Eljas.

Tuuliviiri

No terve, toveri, ja sanaa pari,
lie aivosi jo pehmittänyt vari,
kun mieltäsi sä käännät tämän tästä,
vaikk' tietoa ei vielä pälkähästä.

Kyll' meillä paljonkin on homesuita,
Juudas-tovereita ynnä muita,
kuin sinäkin, mi käännät tallukkaasi,
miss' vahvin leipä on ja parhain paasi.

Mutt' opiksi mä tähän sulle lainaan
sanat viisahat mun vaari vainaan:
—"Ei kestä siirtymättä konsaan viiri,
ain tuulen mukahan sen kiertää piiri."

Hän tuuliviiriks' ajatteli miestä,
jok' valmis kääntymään on alkutiestä.
Ja sinä myöskin kuulut siihen joukkoon,
hyi, mene toki häpeemähän loukkoon!

Maiju Lassilaa muistellessa

Ken orjain oikeutta puolustaa
ja ohjeheksi ottaa totuuden,
ken vääryyttä ei tahdo kumartaa,
mutt' vaatii vapautta orjien,
sen osa hirsipuu tai kuolo muu
kädestä verihurttain, pyövelein.

Totuuden sanaa lausua ei saa,
ei julki tuoda aatostansa mies.
Niin ahdas vankila on koko maa,
miss' aatos riutuu, sammuu hengen lies,
kun estehet sen etehen
ain' laittaa orjuuttajat katalat.

Siks' elämässä valhe vallan saa,
totuuden puhujat kun surma vie,
Näin järjen tenho tyyten ruhjotaan
ja suljetahan edistyksen tie.
—Mutt' totta on, ett' voittohon
viell' kerran kulkee suuri vapaus.

Sille vähimmälle

Muistan sua! Monen monet
vierinyt on ajastajat
siitä, jolloin kanssas vietin
herttaisimmat nuoruusajat.

Hymyn väre huulillasi
kevähässä elon armaan,
rinnassasi juhliansa
onnettaret vietti varmaan.

Ja ne elon aamuhetket
huoletonna supattelit.
Mitä? Murhettako sulla?
Keijusena silloin elit.

Mutta sulla — viestin kuulen —
lämmin oli sydän syttö;
uhriksi sä itses annoit
niinkuin moni Suomen tyttö!

Riehui maassa vainolainen,
työläisjoukkohon se piirsi
haavojansa. Tää sun silloin
taistoareenalle siirsi.

Käsin hellin hoivaelit,
äitin lempiväisen lailla
kärsiviä, jotka virui
verissänsä tuonenmailla.

Sinä yksi pienemmistä
täytit parahimman mukaan
tehtäväsi, sit' ei kyllä
tohdi väheksyä kukaan!

Kunnes vuorosi jo tuli
alistua — kuolemalle,
antaa nuori uhrisauhu
vapauden jumalalle!

Sinäkin siis valkosutten
tuntea sait vihan viimat,
jotka raivoihinsa nosti
villihengen veren kiimat.

Sinäkin, ah — sinäkin siis
mulle rakkahin ja parhain,
kautta murhaajien luodin
suistuit elämästä varhain.

Elävämmin entistänsä
muistossani aina säilyt;
mulle sieltä mananmailta
kostonhengetärnä päilyt.

Kosto

Luo vakaan äitivanhuksen,
mi ypö yksin majassansa värjyy
käy nuorukainen vierahista tullen,
uljas, mittava kuin salokuusi.
— Äiti, äiti! Kajahtavi suusta.
Niinkuin myrsky pohjantuntureilta
käsin ojennetuin esiin syöksyy...
Siinä istuvat he sylityksin, äiti, poika.

Hetken päästä nousee nuorukainen:
— Kuulumiset kerro kiiruhusti, äiti!
Isä vanhus pellolla kai häärää,
vierell' auttajana uuras veli?
Sisko armas, pieni kun mä lähdin,
nyt jo varttunut kai immeks' ompi,
immeks' herttaiseksi, joustavaksi,
joka kilpaa tuulen kanssa telmii?
Kerro, äiti, kerro, kun mä pyydän,
kodin kuulumiset tietää tahdon!

Lausui äiti värisevin äänin:
— Kerron kaikki, kerron kunhan ehdin —
voimaa siihen antakohon taivas!

Ei sun silmäs isääs enää näe,
ei sen huulet enää kuiski sulle...
Valkosudet hänet meiltä veivät,
kaatoi isäs murhamiesten luoti.
Siskos pieni varttui neitoseksi,
kaunihiksi niinkuin suven sulo,
poskihinsa nousi punamarjat,
hymyi huulet hällä, silmät nauroi.
Mutta — — mutta...
Hänetkin vei multa petolauma,
pedot, joiksi ihminen vain muuttuu,
kun sen hyljännyt on hyvän tunne...
Pitemmälle täst' en jaksa haastaa.

Syöksyy veri nuorukaisen päähän,
vuoroin punastuvi, vaalenevi,
mutta voittaa itsensä ja lausuu:
— Siispä isän kohtalon mä tiedän,
siskoni myös tiedän kuolleheksi,
mutt' veljestäni kertonut et, äiti.
Kai hän kaatui niinkuin sankar ylväs
rientäessään avuks' heikompien.
Kai hän kaatui niinkuin kaatuu miesi,
mi kansan tähden itseään ei säästä,
mutt' aina seisoo oikeuden puolla.
Niin jos kaatui, siunaan muistoansa,
haudassansa rakkahin hän mulle.

— Oikein arvannut et, veljes elää,
sinulle ja minulle hän kuoli:

Eipä rientänytkään oikeuden puolle,
kaatunut ei eestä heikompien,
sykkinyt ei hällä rinnassansa
sydän kansain vapauden perään...
Sortajainsa puolelle hän kääntyi,
nuolee, kurja, ruoskijainsa kättä
niinkuin koira. Suvun häpeäksi
hänet synnytin ja itselleni
mielipahaks', murheeks' vanhuuteni...

Enempää ei kuullut nuorukainen,
vihan kuohut povess' ailakoivat,
jyrisivät sanat huuliltansa:
— Suuret tihutyöt on valkosutten,
teot' joitten vertahist' en tunne,
tämän kaiken kestänyt mä oisin
luottamalla kansan yhteiskostoon.
Mutta että veljein armas ennen
sortajainsa puoltajaksi kääntyi,
itseänsä, sukuansa vastaan,
joiden kanssa ompi samaa verta,
tää on enempi kuin kestää jaksan! —
Hattuansa kiirein etsi
ulos lähteäkseen, lausui:
— Anteheksi, äiti, heikkoudet suo'os,
jos en silleen luokses enää saavu,
mutta lepoa en saa, en rauhaa löydä,
kunnes kostanut oon veljelleni.

Lähenevi äiti nuorukaista,
ryppykäsin kutreja sen suorii:

— Sin oot tullut sydänkäpyseni,
viime jäänös lapsiparvestani,
luokse murjotun ja piestyn emon;
sin oot tullut jäähdyttämään tulta,
mi tuhkaksi mun uhkaa sydäntäni;
sin oot tullut lohduks' vanhuuteni,
elon illan päivänpaisteheksi.
Ällös lähde, kuolonkitaan joudut,
suistut armahimpain surmansuuhun;
veljes rautaa ompi, sin oot muuta...!

— Niin, jos rautaa ompi veljyeni,
kai mä sitte tulta olla mahdan,
sulattaa voi tuli teräksenkin.
Ällös sure, äiti, poikoasi
sydän sen kun hyvitystä etsii,
etsii koston tyynnyttävää rauhaa!
Ällös sure! Häpeän tään veljelleni kostan,
vaikka kaadun kaadettavan kera! —

Ovest' ulos syöksyy niinkuin myrsky,
edemmäksi kostonhenget ajaa...

WM. LAHTISEN RUNOJA

Mistä laulan

Laulaisinko suven sulosta,
laulaisinko vuoden tulosta,
onnestako köyhäin lapsien,
rauhastako harmaahapsien?

Laulaisinko maani rauhasta,
kesän tuulosesta lauhasta,
niinkuin lintu, kiittäin kesäänsä,
rakentaissaan pientä pesäänsä?

Saanko syntymähän sävelen
iloisen, kun aina kävelen
orjan osaa kovaa aatellen,
suuri suru aina saatellen?

Laulaisinko työtä ylistäin
että vievät kotikylistäin
konnat taakse vankimuurien
siskot, veikot, uhrit suurien?

Ei, en laula, poika poloinen
näistä, orja synkkäoloinen;
iloiten en laulaa voisikaan,
rauhaa rintaan ei se toisikaan.

Laulan kansan kovaa kurjuutta,
laulan orjan elon nurjuutta,
laulan köyhäin sydänsuruja,
niiden, jotka syövät muruja.

Laulan taistelusta orjien,
kuolemasta urhoin sorjien.
Lauluin koitan nostaa raatajaa,
moukar'miestä, kaskenkaatajaa.

Laulan kevään suuren tuloa,
kumouksen kuumaa kuloa
säveleeni heljät sykkäilee,
— sitä suonenikin tykkäilee.

Avulla jos lauluin löyhien
nostaa voisin joukot köyhien,
nostaa heidät vaikka väkisin.
— Oi, jos päivän sen mä näkisin,

ettei ihmisiä myytäisi.
Enpä muuta silloin pyytäisi;
riemuin silloin silmän' sulkisin,
laulain kuoloon kylmään kulkisin.

Orjien veri

Verin orjien piirretty on joka lehti
vuossatojen historian tuon hirveen.
Ah, tuskinpa viimeinen hyytyä ehti
kun uusi jo kääntyi ja koskena kuohuin
taas huurasi hurme sen ja kiskurin kirveen.

Se on virrannut rotkoihin, myllyjen pauhuun,
ja laassut orvot ja lesket on tieltään.
Se häipynyt on uhrialttarin sauhuun,
sadat kerrat se salpasi sankarin äänen
kun ruuti ja rauta ne haastoivat kieltään.

Sillä pesty on maailman mahtien maine
ja huuhdeltu hullujen rikos ja kulta. —
Mut aika on tullut... Tyrtyy laaseva laine.
Mitä nyt... mitä nyt, hätäkellot kun soivat,
kun kalliot halkee ja maa lyö tulta!

— — — — — — —

Sit' on vuotanut paljon, niin paljon, niin paljon,
on vuotanut liijoin, sen täytyy jo riittää!
Mut toverit kuulkaa — se huomenen valjon
on kirkastanut; se ei vuotanut turhaan:
se siteenä sorretut yhtehen liittää.

Se on nostanut viljan, mi heelmää jo kantaa,
on mahtavaks' maailman puuksi se tullut,
se hurjana huminoi ja iskuja antaa;
sen hurjuutta huokuvat marttyyrikummut. —
Tuta tuntea saa kohta hurmeiset hullut!

On saapa nyt päällensä kiskuri kirot,
on kohtaava kahlija kansojen vihan,
min liekki jo kauhulla kattavi sirot
nuo asujat ahnaat palatsin parhaan,
nuo kauppiaat ihmisten veren ja lihan.

Maan yli se on tuiskannut tuliset kielet,
on heittänyt helvetin hehkuvan liekin;
se on polttava poroksi portit ja pielet,
se on polttava poroksi maailman ahtaan,
on roihuunsa häipyvä verinen tiekin.

On palava maailman mahti ja pylväs,
— se tuomionsa jo merkeistä näki:
On nouseva ruoskien ruhjoma ylväs,
on tieltänsä iskevä kiskurin kirveen
yön alhoista heräävä majojen väki!

Maa järkkyy hurmeinen, huutavat uhrien
haudat,
itä länttä jo kutsuu ja etelä pohjaa.
Nyt voimakas voittaa, kas, raukeaa raudat!
Vie kylihin viestiä punainen airut:
"Ylös nouse, luo onnes', ja itse sit' ohjaa!"

Niin tekevät yhä

Ne yhäkin ostavat orjia vaan
kuten tehnehet ovat ne aina,
näin tapa on jokaisen sivistysmaan
arkipäivinä, sunnuntaina.

Ne myövät ja ostavat ihmistä vaan
ja kalistavat kallista kultaa.
On ihminen halvempi kerrassaan
kuin hitunen maaemon multaa.

On työnsä myöjät viel' orjia,
kuin ennenkin halpaa väkee,
näät paljon sä urhoja sorjia,
jotka vilua ja nälkää näkee.

Ne vaihtavat, ostavat, myövät vaan
ja maksavat halpaa hintaa,
ja riitelevät — josta hurmeellaan
orjat värjäävät maaemon pintaa.

Yhä kansat vertansa vuodattaa
ja petojen lailla ne riehuu,
on helvetti, kurjin kurjala maa,
vihanlähteet ne yhäkin kiehuu.

Ja minnekkä markkinat veriset nää
tään kaiken viimeinkin johtaa
ja milloin loppuu kauppaus tää
— se aitansa jossakin kohtaa.

Niin. Johtavi aikahan uutehen tää
meitä jolloin ei osteta, myödä,
vaan jokainen herra on itsensä
ja vapaana tekevi työtä.

Eräänä keväänä

Soi sota ja kapinat kauhua tuo,
kevät hukkuvi hullujen humuun.
Ne veressä kylpee, ne syö ja ne juo,
ja toivotut rauhaisat rantamat nuo
yhä peittyvät vereen ja sumuun.
Ei tähteä yössä, ei toivoakaan,
tuhat tuskassa väki on majain,
soi itku ja parku yli joka maan,
ja kurjuusvirta se vyöryvi vaan
yli merten, maiden ja rajain.

Ei raksata rattaat, ei vasarat lyö,
kuni kalmistot kaupungit ovat,
ei tehtaissa käynnissä ahkera työ,
vaan vaipuvan näkevi verinen yö
monet miljoonat kämmenet kovat.
Ja villinä kuoleman viikatemies
nälänhaamuna kylihin karkaa.
soi parku ja sammuvi kotien lies,
sen turvaajat tuskaisna kaatuu — kenties,
mikä odottaa raatajaparkaa.

Mut valtojen vankkurit vaanivat, oi,
tuliruiskujen mahdilla majaa.

Niin röyhkeenä ruoskijan karjunta soi,
ei uhrien huutoa kuulla se voi
mikä haudoista haikeena hajaa.
Kapitaalin nuo vaununsa ennättäy,
tuhon tuhanten onnelle tuottaa.
Siks' kuiskina kolkko nyt korvessa käy:
— Yö synkemmäks' käy, pelastusta ei näy,
mihin, toverit, voimme me luottaa?

— Mit' aikovi ahne se ahmia tuo? —
Ah, se vertanne vaanii ja vaatii.
Se ruumiinne ruhjoo ja hautanne luo
ja siihen miss' virtaapi hurmeenne vuo
verimarkkinat mahtavat laatii. —
Se päättänyt päivän jo päilyävän
alas syöstä on omaksi tuhon;
näin luulevi valtansa säilyttävän,
ja pelastaa aikovi raudalla tän
lahon järjestelmänsä ruhon.

Sen hallussa vielä on kansa ja maa,
tämän rääkkääjän orvon ja lesken.
Vaan — jumalauta — se palkkansa saa!
Hei, kuulkaa rajua ryskettä, haa,
verijuhlat ne jäävätkin kesken.
Kun keskeltä syksyisen synkkyyden nyt
ylös karkaakin kansojen kevät;
se, joka on kylliksi kyyräillyt
pään nostaa, se nousta on päättänyt,
sotatorvensa jo rämisevät.

Särkynyt unelma

Kevättiellä he tapasi toisensa,
työntytär ja ritari nätti.
Siell' uskoivat toisilleen onnensa,
kevät-ilta se soinnutti kuiskeensa
ja kaiunnan kunnaille jätti.

Kevät kaunisti kunnaita kukillaan
ja kaunis ol' illan rusko.
Kevät heilläkin viel' oli kukkeinnaan,
sen kukkaset kukkivat kulmillaan,
oli rinnassa onnesta usko.

Työ vielä ei runnellut ruumistaan,
pois sielusta kaihoja poistain.
He tarttuivat nuoruuden innollaan
elon mahtavan maljaan kuohuavaan
ja joivat sen intoa loistain.

Ja nousipa majanen matala, oi,
ve'en vierelle, synkkähän saloon,
ja nuorikkopari, mi unelmoi,
ett' onni se ijäti kestää voi,
näin saapui nyt uutehen taloon.

Ei tunnettu petoa hirmuista,
verenjanoista, raatelevaista,
mi sääli ei kauniita unelmia,
ei säästä koteja, kaupunkeja,
ei miestä, lasta ja naista.

Se repii kodit ja unelmat vaan,
lyö kyntensä raatajasukuun.
Niin iski se majahan matalaan,
työnritarin riisti se muassaan
ja puki sen murhaajan pukuun.

Työntyttären jätti se murheeseen,
niin kodin ja unelmat särki.
Pian saapui päivä se viesteineen
mi kertoi soturin sortuneen. —
Oli mennä jo surijan järki.

Hän kulki ja istahti alle puun,
yön kaiken itki ja valvo.
Hän piirteli lappuhun tahrattuun
ja katsahti virtaan — hohteessa kuun
niin kaunis on virran kalvo.

Mitä sitten rannalla sattuikaan,
se koskaan ei tullut julki;
sen näkivät lintuset oksaltaan
ja kedolla todisti kukat vaan:
hänet virta syliinsä sulki.

Vuos' vierähti melskeessä vainojen,
ja kerranpa pysähtyi juna
luo aseman tutun ja vaunusta sen
alas astui varassa sauvojen
mies ryysyinen — runneltuna.

Ve'en vierelle matalan majasen luo
hän kiireimmin kulkunsa johtaa,
ja silmissä kiiltävi kyynelvuo
kun majansa oven nyt avaa tuo. —
Ah, näkyä, minkä hän kohtaa!

On kotinsa autio, tyhjänä tää,
— miss' rakkahin, petturi hänkö?
Hän toisen kanssako kiirehtää?
Näin miettien pöydän äärehen jää.
— Kas kirjettä — pettäjänkö?

Näin käsi tuo siihen ol' piirtänyt:
— "Oi, hyvästi, nyt minä lähden." —
On katsojan kasvoilta hävinnyt
pois rauha, ne kauheus kattaa nyt.
— "Hän petti mun taivahan nähden!"

Niin kolkosti sauvansa kalskahti
kun reunalle virran hän kulki.
Siin' pettäjän, kaiken hän kirosi
ja vienosti vesi se loiskahti,
— hänet aallotar syliinsä sulki.

Nimettömät urhot

Mit' elo on orjille, luojille maan?—
Se on taistoa, taistoa hurjaa,
on kehdosta hautahan myrskyä vaan,
on kulkua raskasta, kurjaa.

Ken tyytyvi tyynenä tyynnyttäjäin
valesaarnoihin, käskyyn ja rautaan,
ain' hänkin saa soudella myrskyä päin
ja sortua nuorena hautaan.

Ken kiukusta kiehuen, kiroten käy
ylös yöstä ja nyrkkiä nostaa,
sen jälkiä täällä, ah, kauan ei näy,
verisurmalla konnat sen kostaa.

Ain' auki on kuoleman kaamea suu,
joka uhreja vaativi monta,
joka päivä sen sylihin suoriutuu
tuhat urhoa tuntematonta.

Ne unhoon jättävi historia,
hovilaulaja heistä ei laula,

työnurhosta, mi oli ryysyinen ja
väkivallalla katkesi kaula.

Sen sankarimuistoja emoset vain
majan matalan lapsille puhuu;
he orjien lauluissa säilyvät ain'
ja urhoista tarinat huhuu.

Ihmisyys itkee

Niin, toverit, se itkee, se päätänsä painaa,
se häveten häipyy ja paikkansa lainaa
vallalle villille rosvojen miekan,
mi punaa verellä maaemon hiekan.

Se itkee ja katsoo kun puolustajanaan
työnritarit tuhannet syöstähän manaan,
kun rautoja raahaavat muureissa kuolee
ja hurmeensa hurttien saappaita nuolee.

Saa samaa se nähdä kuin tuhannet kerrat,
kun hurmeesta hulluina tanssivat herrat,
kun iloiten ilkkui valtias irstas
ja mammonan rengit ne piruna pirstas.

Se näkee kun kiihtymys nostavi pohjaa,
se näkee kyn syytöntä ohranat ohjaa,
kun vainoojat vainoo väkeä majain,
ne sängyistä säälittä yöll' ylös ajain.

Kun potkivat porhot ja hakkaavat haukat,
on kauhusta kalpeina lapsukaisraukat,
yönpeikot kun yrmien isäänsä vievät,
nyt taittaen elämän kukkaset sievät.

Se näkee kun vaippoja valkeita kantain
ne telmivät, tulista loistaissa rantain,
ah, vanhusta vaanien, rampoja raastain
ja kalvalla kapalolapselle haastain.

Kun kurjana kuihtuu, mi miehestä mennen
ol' raatanut juhtana julmille ennen;
kun nälästä turtuvat tuottajat ylväät
ja sortuvat lokaan kaikk' pyhimmät pylväät!

Niin, ihmisyys itkee, se kärsii, se huokaa!
Kai kuolee se pois, siis hautansa luokaa. —
Ei! Vielä se elää, se vereen ei vaivu,
ei konnien anturan alle se taivu.

Ei, vielä se näkee kun lyödytkin lyövät,
kun itkevät ne jotka syytöntä syövät,
kun halvatkin vaativat hampaasta hampaan —
se näkee raivossa lauhkean lampaan.

Ei tenhoa lurjusten lupaamat lunnaat,
ei, kostoa huutavat veriset kunnaat.
Voi syylliset teitä kun syyttömät kostaa,
kun ihmisyys vihdoinkin päätänsä nostaa!

Ja vasta sen itku ja valitus lakkaa
kun köyhiä enää ei ryöväri hakkaa,
kun työväki turmion lähtehet tukkii
ja elämän ruusut ihanat kukkii.

Tulitorni

(*Kolmas Internationale*)

Kuin hautaholvina sumu
meren ylitse kaareutuu
ja hullujen hurttien humu
se seasta mylvien soi.
Ja auki on tuonelan suu,
jota väistää kukaan ei voi.
Ja haaksi se harhaa yössä,
päämääränä ihannemaa,
se kansa mi kuihtuu työssä
sen rantoja tavoittaa.
Mut julmurit juonia kutoo,
punapurjeet alle putoo
ja turhaan ponnistetaan,
ei päästä rantahan vaan.

Vaan silloinpa hurja ja huima
jyräys jysähytti maan
ja äkkiä leimaus tuima
yöntaivaalle tunkeutuu,
valovirta kun hohteessaan
yli maailman kaareutuu.

Veet väistyvät, kalliot halkee
ja huutava hurraa soi
kun viestiä punainen valkee
yön vallan tuhosta toi;
toi tietoa noususta uuden
ja turvasta vastaisuuden;
toi kutsua rakennustyöhön
sen majakan mahtavan niin.

Nous' majakka, tulensa loisti,
sen valolla selkeni sää,
se kalliot kaasi ja poisti
salakaritkin kavalat pois,
punapurjeiset laivurit nää
ne rantamat löytää ett' vois. —
Yli Kalliovuorten lankee
ne säteet ja haihtuu yö.
Saa uupunut voimaa, kankee
taas karkaa pystyyn ja lyö.
Se Reinille riemuiten rientää
ja kansojen tuskia lientää;
se Tonavan aalloilla hohtaa
kuin nouseva päivän koi.

Se sorretut joukkohon johtaa,
se riistetyt rivihin saa.
Ne valtias portilla kohtaa,
ne tulevat lähemmäks' vaan,
ovat tulleet jo ovien taa,
uus maailma muassaan.

Ja mammonan pappien pauhu,
papukaijojen paapatus soi,
on yököillä mielessä karku:
ei valoa sietää voi
se maailman sortajasääty,
jo horjuu sen pilaripääty;
Työn Internationale
sen aikahan saanut on.

Rynnäkköön!

Jos vuoret ovat tiellämme,
niin rynnäkköön!
Ne uhmatkoon tai seisköön ne,
mut väistyköön,
ken sit' ei tahdo katua
ett' uhmas' voiman joukkoa.

Kun tiemme raudoin suljetaan,
niin rynnäkköön,
me voimin läpi kuljetaan,
se itkeköön
ken sit' ei ennen uskonut
ett' voima meilt' ei loppunut.

Kun meitä urhot uhmaavat,
niin rynnäkköön!
Ja kaikki, kaikki kaatuvat,
se nähtäköön,
ett' yksilöitä vahvemmat
ne ovat sadat miljoonat.

Kahdenlaisia

On orjiakin kahdenlaisia
— en tarkoita nyt miehiä ja naisia —
on toiset helpolla niin hillityt,
mut toiset kapinoivat villityt.

Ne toiset ovat herrain renkiä,
vailla vaatteita ja kenkiä,
kahleitansa kiittäin nuolevat
ja tyytyväisnä nälkään kuolevat.

Ne rakastavat herrain mahoja:
"Ne laihtuvat jos ollaan pahoja,"
ne eivät silloin lyödä jaksaisi
ja ken se silloin palkan maksaisi!

Ken se silloin palkaks' vaivasta
lupaisi pilven päällä taivasta?
Ken huolehtisi isänmaastakin,
sais vallan bolshevikkisaastakin.

Ja menis hukkaan hyvät humalat,
minnekkä joutuisi kaikki jumalat,
— suuremmatko joutuis hirtehen,
pienempäin yhtyissä kuolinvirtehen — — —

Niin heillä tällaiset on huolensa,
näät päässä kun on heillä — suolensa
ja täynnä puun sen sahajauhoja,
josta herroillensa tehtiin kauhoja.

Mut kapinoivat orjat, villityt,
millä ovatkaan ne hillityt;
ne aina rähisevät jostakin,
mielissään herrain vahingostakin.

Ne eivät kerjää, pyydä lantteja,
ne ovat sellaisia antteja,
täynnä pirujaan vaan puhkuvat,
kapinahenkeä vaan uhkuvat.

Ne ovat herroillensa pahoja,
kerätä eivät tahdo rahoja;
ja herrain lihavuutta haukkuvat,
"työn tulokset on niissä," naukkuvat.

Ne eivät tiedä isänmaastakaan,
nimestä, onnesta sen nouse haastamaan;
pauhaavat vaan siitä ajasta,
kun kurjuus väistyy joka majasta.

Ei oma kohtalokaan säälitä
kun rahasta ees eivät välitä.
Huutavat: "Raha, kulta hiitehen,
työpäivä tuntiin kuuteen, viitehen!"

— — —

Nää lauseet vielä kerran kertaile
ja itseäsi niihin vertaile:
Kumpiko olet, mies vai nuolija
ja päässäs aivot vaiko — suolia.

Rakkaus

Se ompi tunne kaunehin
ja sana suurin, suloisin,
se riemun rikkaan rintaan tuo,
vaan suruakin suurta suo.

Niin moni on sen "uhrina"
manalle mennyt nuorena,
niin moni, moni pettynyt
— mullassa siitä nauttii nyt.

Iltatähti

Läntisen taivaan rannalla tuolla
tuikkivi kirkkahin tähtönen,
illalla aina mulle se tuikkii,
lankeevat luokseni säteet sen.

Kaunis on ilta, ystävä tämä
tuttua tultansa tuikuttaa,
niinkuin se sanois: täällä, oi, täällä
ihanteittes' on ihana maa.

Stenka Rasin

Hiipii hiljaa pensastossa miesi
öisen tuulen puita tuudittaissa,
hiipii niinkuin varas hiipii yössä.
Sekö liene? — Ei! ne silmät sanoo,
jotka hohtavat kuin tuima tuli.
Puhuu kasvot, vaaleat kuin vaate:
— Mies mäe olen, kannan miehen mieltä,
joka tohtii käydä uhrin kimppuun
päivän valossa, ei turvass' yön.

Hiljaa kuuntelee ja hiipii yhä,
rautaristikkoa läheneepi.
Miekka loistaa kädess' jäntevässä,
painaa korvan kiviseinää vasten,
silmät leimuu, rinta riehuu, riehuu,
veri suonissa kuin tuli polttaa;
huulet hyytää kirousta yöhön:
— Ah ne kirotut taas piinaa siellä
köyhää, alistuvaa kurjaa orjaa.

— Ah, mä kuulen ruoskan vinguntata,
kuulen tuskanhuudot uhriparan,
kuulen ruoskijoitten kurjain äänet.
Taivas! Tätäkö mä kärsin enää?

En! En, vaikka hirteen käyn mä ennen,
mutta tästä paikasta mä nousen, huudan
noille kärsiville: "Nouskaa, nouskaa!
Lyökää tekin kerran vuorostanne!"

Käsi rautainen jo ikkunahan
tarttuu. Taittuu kaari, luukut lentää,
sinkoo sisään uljas jättiläinen.
Sinkoo sisään, salamoipi miekka,
säilä säätää oikeutta tässä,
sortajaansa sorrettukin iskee.

"Vangit vapaaks', kahlittujen kahleet
poikki lyökää! Ken ei käskyjäni kuule,
miekan ääntä tulee kuuntelemaan."
Näin kaikuu jättiläisen varma ääni
yli holvin — konnain totellessa.

Nousee myrsky rantamilla Volgan,
nousee väki majoista kuin yksi,
nousee joukko, nousee orjasuku.
Niinkuin Volga kevään tullen ryntää
padot kaatain, muurit murtain, syöksyy
sorrettujen aronlasten suku.

Stenka Rasin! Äkkiä se sana kaikuu,
niinkuin salama se sinkos' siellä
joka majaan, nosti väen raihnaan,
kylvi innon tulta orjan rintaan,
poisti pelvon, nosti uuden uskon:
"Taiston kautta vaan voi nousta kansa,
sekä oikeuden ottamalla saada."

Ja ne sanat tarttui orjakansaan,
"Stenka Rasin! Hurraa sankarille!
Pelastaja urho eläköön!"
kaikui huuto, vyöryi kiitosvirsi
rantamilla Volgan, siellä, missä
työtä tehtiin, rasitetut oltiin.

— Stenka Rasin kuni myrsky ryntää —
kaikui kuiske kylläistenkin korviin
linnain saleihin ja palatseihin.
Nousi liike sielläkin ja melu,
aateliset arvioivat surren
koston päivää, nousevata aikaa,
jolloin kysytään: ken se tappoi tämän,
ken se syöksi hautaan tuonkin nuoren,
ken se pilkkas tuonkin nuoren neidon,
ken se tappoi pienen rintalapsen,
ken se tallas vanhuksen tuon harmaan
— ja minkätähden? Ah, se kauhistutti,
siksi päästivät he huudon hurjan:
— Stenka Rasin, rosvo, murhamiesi
uhkaa henkeämme, vapautta.
Nouskaa, nouskaa Venään lapset, nouskaa!

"Kapinoija", armotta hän lyödään,
se on sääntö sorron maailmassa.
Niinpä lyötiin uljas Stenka Rasin,
ylivoiman alle sortui urho.
Hirsipuussa sai hän työstään palkan,
niinkuin tuhannet muut kaltaisensa;
niinkuin Kristus, Sokrates ja Bruno;

niinkuin Liebknecht, Luxemburg ja Jaures.
Niin hän sortui uhriks' vainoojainsa.
Ja hän kuoli, mutta työnsä elää.

Se, mit' koitti turhaan toteuttaa
neljä pitkää vuosisataa sitten,
tänä päivänä nyt edessämme
seisoo uhmaavana — orjain valta,
muistuttaen sorron maailmalle:
Katsokaa, se täällä tänään seisoo,
jonka nostajia kautta aikain
hirsipuihin, sorakuoppiin, soihin,
vankiloihin survoitte, te hurtat!

Eestä sen myös kaatui Stenka Rasin,
osa hälläkin on ollut työssä,
suurempi kuin itse arvasikaan
kuollessansa rosvon halvan lailla,
synkkäin syytöksien kaikuessa.

Ken saa herjaa hurjaa herroiltansa
hän on ihminen ja miesi ylväs,
ketä soimaa sortajansa, hän on
sorretuiden puolustaja uljas
ja ket' iskee konnain koura kova
hän on kunniakas kansan urho.

Se ol' Stenka, häntä kansa siunaa,
muistaa parhaimpana taistelijana.
Mielestä ei haihdu kansan vapaan
koskaan nimi Stenka Rasin.

EEMELI RAUTIAISEN RUNOJA

Syttykää sydämet

Syttykää sydämet hehkuhun, paloon,
taistelun liekkeihin leimahtakaa.
Yöstä jo ylös nyt vapauden valoon,
orjana ihminen olla ei saa.

Syttykää sydämet! Säihkykää tulta!
Valossa varttuvi sorrettu maa.
Taistomme, tahtomme määrä ei kulta:
oikeus, oikeus valloittakaa!

Suomen puna-orpojen ja vallankumouksen muistojuhlaan tammikuun 22 p.

Hiipii illan hämy peite
yli kolkon synnyinmaan,
peittää hanki, valkokansi
järvet, metsät vaipallaan.
Pohjan viima, kylmä jäinen
säälimättä puhaltaa.
Sydän alla surun ankeen
raatajalla huoahtaa.

Alla hangen valkovaipan,
mustan mullan povessa,
lepää miestä, lepää naista,
tovereita, urhoja.
Veljiämme, siskojamme,
raatajia Suomenmaan,
mitkä kaatui taisteluissa
vapautta puoltaissaan.

Eipä nouse merkki ylväs
päältä hautakumpujen,

mitkä kätkee povehensa
isän, äidin, lapsosen.
Korven karun vankka kuusi
niitä muistaa rungollaan;
metsän lauha iltatuuli
laulaa niille lauluaan...

Meille, tover'joukko täällä,
muistot nämä uusiintuu,
muistot niiden taisteluista
jotka uinuu, lahouu,
muistot, joit' ei aika poista
uutta meille tuodessaan:
siksi joukko juhlikaamme
sankareille synnyinmaan!

Tover'joukko! Meille puhuu
synnyinmaasta kummut nää:
Teille teot vastaisuuden
jatkettavaks' yhä jää.
Teille, joilla aatos vielä
vapaa on, käs' kahleeton,
teille koittaa vielä hetki
meidän työhön, taistohon.

Siksi heimo, orja-kansa,
kaikkialla päällä maan
yhteistyöhön, kärsinyttä
sukujuurta tukemaan.
Raatavaista kansaa tätä
mik' on kauhut kaameat

kestää saanut, uhraamalla
riveistänsä parhaimmat.

Meille kättään ojentavat
puna-orvot kalpeat,
meiltä silmät leskein, äitein
suojelusta anovat.
Meille, meille, joit' ei sorto
vielä lyönyt uuvuksiin,
meihin uskoo orja suku,
näännytetty kyyneliin.

Toive tuoko turhaa oisi
kärsinehen joukon tään,
mikä kaikki uhraamalla
pyrkii uuteen elämään?
Turhaa oisko työtä tehneet
veljet, siskot kotimaan —
mekö heidät unhotettas
avutonna puutteessaan?

Eipä toki turhaa ole
toive avunpyytäjäin,
sydän meillä toki vielä,
tahto hyvää tekeväin.
Mitä meill' on, myöskin orvot
tekin osa ottakaa,
teidän huoli myöskin meihin
koskee yhtä katkeraan.

Siksi veli, sisko täällä
esteet kaikki sivuun lyö:
eteen joukon kärsinehen
alkakaamme yhteistyö.
Apu, kaikki minkä voimme,
antakaamme heille se,
tuhatkerroin aika meille
takaisin sen palkitsee.

Virkki vanhus

Virkki vaari, vanhus vakaa
sanat suorat sukimatta
leikkivälle, lempivälle
joutilaalle joukollensa:

— Teis' on miestä, teis' on naista
joilla leikki lempityönään,
pirtissänne piilotellen,
joutilaana jollotellen
ylistätte itseänne,
puhelette puuta heinää;
joukko soma sankareita,
tärkeätä tietomiestä,
viisasta ja väkevätä.

Mutta tohtineeko teistä
kuka käydä kamppasille
vihamiehen vilpin kanssa,
joka ruhjovi ruhoksi
miljoonia meistä muista.

Tokko teissä tietoisata
löytyy miestä mielipäistä
taisteluhun tosi teoin.

Tuhannet jo taistelussa
ovat orjat meikäläiset,
mutta meidän nuoriväki
vielä viipyy leikkilöissä. —

Sanat suorat sanottuaan
vaipuu vaari pankollensa,
kysymättä, kuulematta
mit' ois vastaan sanomista.

Leikki loppui leikkiväisten;
mietti nuoret mielessänsä
vaarin varmoja sanoja;
käypi tunto tuomariksi:
syytti kuni vaari vakaa
osattomaks otteluista,
köyhän taistoista kovista.

Veljelleni

Ei valkohurtta löydä huvitusta
jos ruumis raihnas lyödään kahleisiin,
kun aatos vielä syytää kirousta
ja sydän sykkii taiston pyörteisiin.

Jos kirves valkohurtan himoo verta
ja syyttömähän terä uppoaa:
tää teko tuomituksi tulee kerta
ja silloin teurastajat — vapiskaa!

Ei huka aate, joskin sammuu henki,
ei taisto pääty, hetkeks' pysähtyy,
taas maasta nousee lyöty, vähäinenki
ja tuomarina uhkaa, lähestyy.

Sun kärsimykses, veljyt, kera muiden
niin syvään mielihimme uppoutuu:
kun kulkiessa luona kalman puiden
se näkyviksi meille kohouu.

Kolme kuningasta

Mit' ootte, jotka käytte
kintereillä mun, jok' kannan valtikkaa
sodan mahdin?
Te aina jäljissäni näytte.
Mä neuvon annan teille: lakatkaa!
En halua mä käydä jakosille,
en kumppaneita ota.
Mä kuolemaa tuon tuhansille:
mun nimeni on Sota.

— Sä mikä lienet,
mutta puhut mahtavasti, lausui toinen
sodan seuraajista.
— Sä hengen tuhansilta vienet,
mutta kuningas mä olen samanmoinen.
Jos kuolemaa sä asehillas niität kaikkialla,
niin myöskin elämältä
mä sadon korjaan maailmalla:
mun nimeni on Nälkä.

Nyt lausui Rutto, rupipää:
— Mä ehkä lienen halvin kuninkaista,
mut kuunelkaa:

Miks' meillä kiista tää,
kun työtä teemme kaikki samanlaista?
Kun teiltä jääpi pystyyn joku korsi,
sen kaadan mä;
jos leipää missä riippuis vielä orsi,
käyn sisällä!
Siks' toveruutta vaadin.

— Sä puhut aivan niinkuin kunnon mies! —
lausui sodan suuri kuningas.
Täst' alkain rinnallain sun käyköön ties
ja Nälkä-veikko tulkoon mukanas!
Ja yhdessä, kuin veljet, toimikaamme,
on laaja meillä laidunmaa.
Ja kansat kaikki painon valtikkamme
nyt tuta saa.

— — Ja riensi *Sota, Rutto, Nälkä*
lailla vihapäisen vihurin.
Ei siellä ilo katsehesta välkä
miss' kuninkaat nää liikkuu kolmisin.

Elämä

1.

Näen silmät säihkyväiset,
kuulen kuiskeet tyttöseni;
suur' on lemmen luoma hetki,
vaarat kaikki tieltään väistyy,
leikiks' muuttuu elon retki.

Katso: hyv' on elo yksin,
sulompipa kaksin olla;
koti armas, köyhempikin,
kun käy kaksi ymmärryksin
elon suuren vainiolla.

Miksi epäellä? Miksi?
Luonto meille lait laatii,
osansahan elo vaatii,
—miks'et mieli toveriksi?

2.

Mä yksin istun, mietin kammiossain
ja näen tyhjyyden niin ivailevan.
Mun rauhain harhaileepi jossain, jossain
se mua näkyy aivan pakoilevan.

Vain tyhjyys seinämistä mulle ilkkuu,
aatokseni häipyy tyhjään sumuun...
Mutt' taivahalla aamu tähdet vilkkuu,
ah, kohta riennän tehtaan hurjaan humuun!

3.

Tehtaan pyörät viuhuu, vinkuu,
remmit räiskää, säkenet sinkuu:
poissa on tyhjyys eilinen multa,
elämä vaatii, vaativi kulta.

Moukari nousee, moukari laskee,
iskien iskunsa rautahan, vaskeen.
Tuhatta liikkuvi raataja-miestä,
takovat, takovat — orjuuden iestä.

Tyttöni, tehdas on kadotusta,
jyskettä, huutoa, kirousta!
Kullasta rikkaille täyttyvi laarit,
mulle, oi, tyttöni — ruumispaarit!

Mutta kun ehtivi myöhäinen ilta,
tummaksi muuttuvi taivahan silta,
luoksesi riennän mä tyttöni silloin,
laulavi lemmestä orja vain illoin...

4.

Yhynpä keralla tyttöni,
yhtyipä orjia kaksi.
Päivääkö elomme paistavi,
vai käyneekö tummemmaksi?

Vihmoisko talvista lumeaan
maailma toivojen tarhaan,
voisinko kestää kourissaan,
suojata aarteeni parhaan?

5.

On orjalla koti, niin pienoinen pesä
ja lämmintä leyhkävi luonnossa kesä.
Mä uhmaan eloa myrskypäistä
kuin lapsonen pienoinen jättiläistä.

Mä uhmaan! Uhmaan ja voimaani luotan,
mä elosta suurinta hyvyyttä uotan. —
Käy iltahetket niin hupaisaksi,
on yhdessä orjaa kalpeaa kaksi.

Ja aatokset rientää, kiihtävi kiirein,
ylitse rajojen, pikkuisten piirein,
kaksi kun yhdessä hyörii ja kääntää,
— ehkäpä kolmaskin kohta jo ääntää...

6.

Tuudinko lastani turvakseni,
tuudinko tuhon tuojaa.
Tuudinko turvaa kansalleni,
onnen ja rauhan luojaa?

Laulanko, laulanko lapselleni
itkujen viluista virttä,
missä on kylmää, poloiseni,
tuulta ja tuskan kirttä.

Lauloinpa mistä, kenpä sen tiesi,
kasvaako kaunosta sorja?
Kasvaako kehdosta huomenen miesi
vaiko vain tehtahan orja.

Tuudinko lastani turvakseni,
tuudinko tuhon tuojaa;
tuudinko turvaa kansalleni,
onnen ja rauhan luojaa...?

7.

Äidin kulta, äidin suru,
isän armas kullanmuru,
hellien he hoitaa lasta
elon myrskyin sortumasta.

Pieni pulu. Mainen retki
etees ehtii, estehetkin
aukeneepi sulle sorja;
— äiti on, ja isä orja...

Kasva, kuni nuori kuusi,
sukupolven urho uusi.
Heimo-poika, tummatukka,
äidin, isän kallis kukka.

Kun vaari kertoo

Astun sisään pirtin pienen,
luokse väen vähäisen.
Istun, kerron mitä tiennen
elämästä nuoruuden.
Puheeseeni puuttuu vaari,
vanhus, äänin värjyvin,
selkä köyry kuni kaari,
hopeaisin hiuksin:

— Paljon näkee elämässä
ken sen oikein ymmärtää;
ken sen kokee kärsinnässä,
sille monet muistot jää.
Yhdeksän on kymment' vuotta
elossani vierinyt,
kerron teille, liekö suotta,
mitä näin ennen, nyt.

Näin ajan ahdistuksen,
huokausten, kyynelten,
ihmisien orjuutusten,
väkivallan verisen;

näin kuinka sorron yötä
aika jatkoi yhtenään,
viha, valhe teki työtä,
sääti lait elämään.

Näin kuinka kunniassa
istui "Itse" mahdissaan,
ruunussa ja valtikassa
niinkuin Jahve konsanaan.
Kuinka teot suuret, jalot
tuomion sai ruunupään,
kuinka sammui päivän valot
kidutusten hämärään.

Näin kuinka kulta nosti
teot huonot kunniaan,
miten hallitsi ja kosti,
kaikki vieden mukanaan.
Miten tuota toiset koitti
intohimoin omistaa,
toinen sortui, toinen voitti,
konnat niitti kunniaa.

Niinpä kiihti himo kullan
mielet miesten, naisien
ja ne tonki seast' mullan,
alta järven lainehen.
Niin ne haki myyrän lailla
ryömien ja hioten,
toiset taaskin huolta vailla
eli, kokos iloten...

Vahvat taistelussa tuossa
otti heikot orjakseen,
väkivallan väärän vuossa
riisti heelmät itselleen.
Kuinka nosti teloittajat,
piiskurit ja kaikki muut
suojaksensa orjuuttajat
— tyhjäks' jäivät orjain suut.

Tuota piinain pimeätä
kesti vuodet kymmenet,
kantoi päätä ylpeätä
ylväät, riettaat pyhyydet.
Kaiken tämän köyhä kansa
kesti mielin nöyrtyvin,
uskoi tahdoks jumalansa
messuin sekä rukouksin.

Mutta ajan vieriessä
muuttuu uskot, käsitteet,
muuttuu mieli ihmisessä
— uhmaajaks' käy nöyrtyneet.
Ensin harva täältä, sieltä
nousee, tulta virittää,
mutt' ei kauan käytä kieltä
kun jo maahan putoo pää...

Mutta nytpä näin mä kumman:
pää jos putos, toinen nous!
Kapinoivan pienen summan
avuks joukot uudet jous.

Uskonut en silloin tuota:
vääryys vihan nostattaa,
kun ei oikeutta suoda,
silloin sitä janoaa.

Viimein näin nuoret työssä
kera opin-kirjojen,
pärevalot tuikki yössä,
nuoret tutki tavaillen.
Nähnyt, näät, en ennen moista
että rahvas lukisi
sanat noista koukeroista,
selviks puheiks pukisi!

Ja jo vihdoin miestä, naista
kulki nuoret mukanaan
kokouksiin! Kaikenlaista
se tuo aika tullessaan!
Aattelin jo, ihan totta,
että piru vallan saa,
Jumala jo suuttuu jotta
meidät kaikki hukuttaa!

Mutta eipäs! Eipäs suutu,
eipäs lyönyt vihoissaan,
kapinoiviin eipä puutu
— mitä enää uskoiskaan!
Kun käy joukot sitä vastaan
mikä miekkavallan sääs
eikä suutu taivahastaan —
Tuomas-usko päähäin pääs.

Epäilyksen pieni muru
päähäni jäi kytemään,
lisää toivat puute, suru
tuota aivan yhtenään.
Jumalahan ennen luotin,
nyt jo tuota epäilin;
apua mist' ennen uotin,
nyt jo aivan hylkäsin.

Äläs huoli... Miten liekään,
jopa viimein älysin,
etten vapaa ollut miekään
ajan uuden oppihin.
Ja kun kerta mitä aloin
perinpohjin tutkin sen,
murusina, pienin paloin
jauhoi järki aivojen.

Vieri aika ratoansa,
elin niinkuin toisetkin
orjat, raatain kahleissansa,
mutt' ei mielin nöyrtyvin.
Ja kun päivä viimein varttui
että orjat kohosi,
aseesehen kourat tarttui,
niinpä mukaan minäkin...

Jopa ryski perustukset
vallan väärän, mahtavan,
auenneeks jo onnen ukset
luulin uuden maailman.

Mutta eipäs. Vielä voitti
orjuuttajain mahtavuus,
surun virttä silloin soitti
idän kansan urhokkuus...

Uskoin että minä tuost' en
näe päivää nousevan,
mutta aika kuni juosten
nosti uhman suuremman.
Taistelua taisto jatkoi,
joukot lyötiin, nousi taas
suurempana, esteet ratkoi,
ruunun, valtikankin kaas!

Niin se kuni myrsky suuri
kulki kautta idän maan,
horjui, kaatui kultamuuri,
tarttui orjat valtikkaan!
Itä voitti ensimäisnä,
kohta toiset seuraten
myöskin pyrki jättiläisnä
vapaaks alta kahlehen.

Ja nyt vanhat silmäin näkee
köyhän kevään ihanan,
tiedon templit täynnä väkee
voitostansa juhlivan.
Nyt ois raihnas vanhus tässä
valmis kuoloon kulkemaan
kun jo näen elämässä
orjat onneen nousussaan...

Soinnahti soitto suruinen

Soinnahti soitto suruinen,
sävel särkynyt värähti
orjan köyhän kanteleesta.

Näin on, kaikui orjan kannel,
virsi syksyinen värisi:

Iskivät vihan salamat
tulta lyöden köyhän majaan.
Kaikui yössä tuskan huudot,
lyötiin teräs rakentajaan.

Iskivät vihan salamat
säälimättä miestä, naista,
roiskahteli halpa veri,
piinattihin lapsukaista.

Iskivät vihan salamat
verihaavoin immen sorjan.
Kuni pedot raatelivat,
raiskasivat polon orjan.

Iskivät vihan salamat.
Itki emot, itki taatot,
kilahteli kahleraudat,
kulki synkät hautasaatot...

Kannel tuskasta parahti,
katkesi soitto suruinen,
särkyi sävel iltavirren.

SISÄLTÖ

AKU PÄIVIÖN RUNOJA

MIKAEL RUTASEN RUNOJA

WM. LAHTISEN RUNOJA

EEMELI RAUTIAISEN RUNOJA